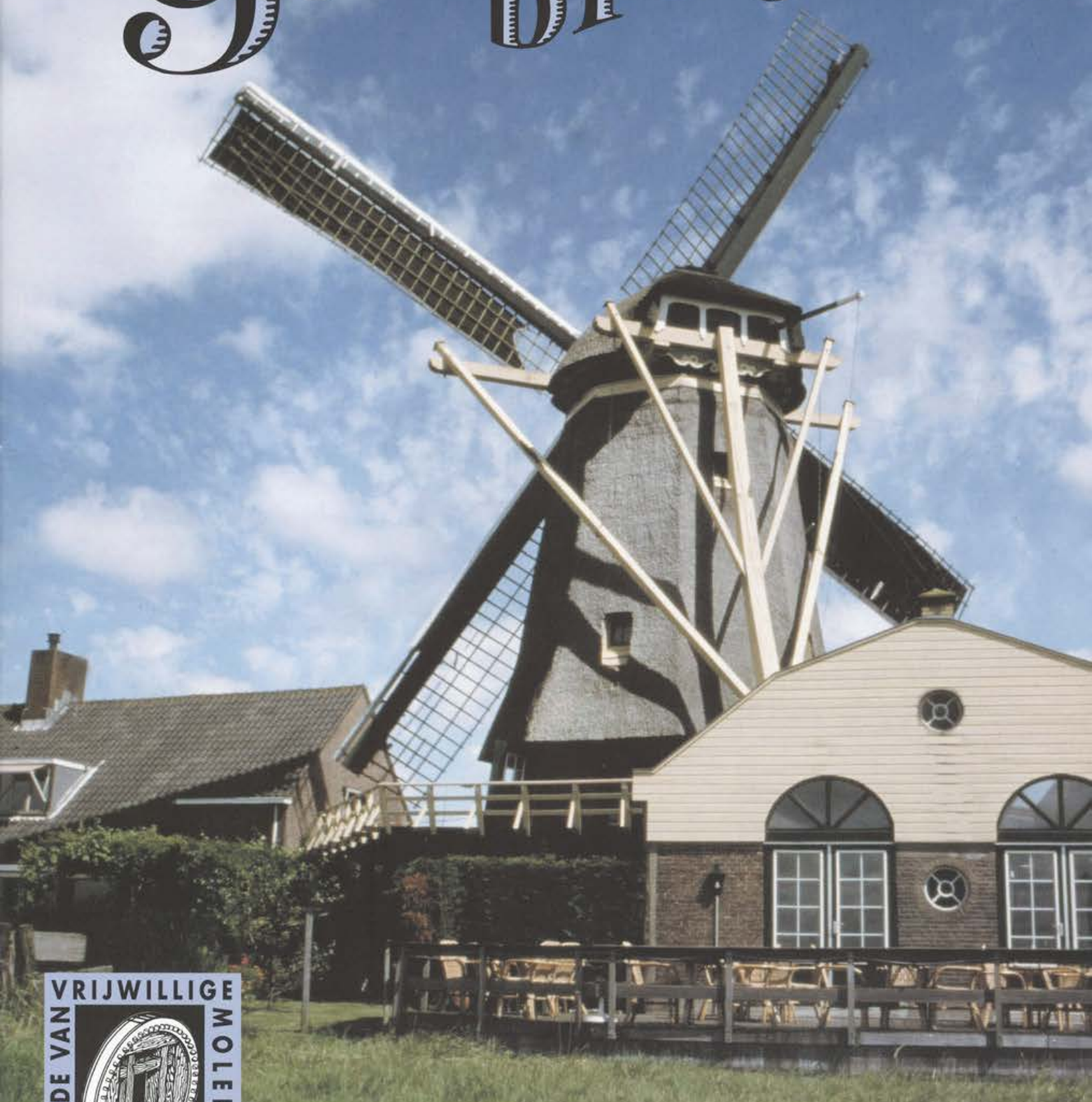

24e jaargang no. 2

Juni 2005

Gilde bries

DE GILDEBRIEF

DE GILDEBRIEF

De Gildebrieff is het verenigingsblad van Het Gilde Vrijwillige Molenaars (GVM). Het blad verschijnt vier keer per jaar en wel in de maanden maart, juni, september en december. De oplage is 2200 stuks.

De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor de inhoud van het blad, met uitzondering van de artikelen van het bestuur van het GVM. De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst, maar zij behoudt zich het recht voor artikelen niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen, die gelieerd zijn aan 'de molenwereld', bestaat de mogelijkheid in de Gildebrieff te adverteren. Advertentietarieven zijn op het redactieadres verkrijgbaar.

Bestuur van het GVM

H.C. (Hein) Steinz, voorzitter, PR, contact Gildebrieff, documentenbeheer
Dorpsweg 94
8051 XW Hattem, tel. 038-4445446
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

A. (Andreas) de Vos, vice-voorzitter, regiocoördinator, contacten met afdelingen en Bilksemafleidergroep.
Meijersloot 35
1831 EB Koedijk, tel. 072-5617648.
Afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

P.J.M. (John) Houben, secretaris, coördinator Arbo en Haccp, examencommissie
Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuyk, tel. 0485-320994
Secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

W.H. (Wouter) de Wekker, penningmeester, contact ledenadministratie, verzendingen en verzekeringen.
Hinkenkamp 43 7963 DD Ruinen tel. 0522-472545
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

P.A.M. (Petro) van Doorne, coördinator opleidingen, contact Lesstofcommissie en werkgroep watermolenaarsopleiding
Steenakker 44
6651 JE Druten, tel. 0487-515643
opleidingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

J.G.J. (Joyce) Beneker, biotoop
Skagerak 352, 2133 DX Hoofddorp, tel. 023-5634193
biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Fr. (Frans) Tullemans
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop,
tel. 040-2863023
Ledenadministratie
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl
webmaster@vrijwilligemolenaars.nl

Examencommissie

P.J.M. (John) Houben
Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuyk, tel. 0485-320994

Ledenadministratie

Fr. (Frans) Tullemans
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop
Tel. 040-2863023

Rekeningnummer GVM

Postbank (giro) 2144780 ten name van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars te Ruinen

Steunpunt Molenbiotoop:

De Hollandsche Molen (E-mail adres DHM@molens.nl)
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel 020-6238703
telefax 020-6383319

Gildeverzekeringen

W.H. (Wouter) de Wekker
Hinkenkamp 43 9763 DD Ruinen tel. 0522-472545
verzekeringen@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole

Coördinator L.J. (Leo) Tiggelman
Livius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede
tel. 06-220048484 b.g.g 0343-575684
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolens.nl

Redactie Gildebrieff

W.(Willem) Hurkmans, G.J. (Gerit) Pouw, J.B. van Steensel,
H.C. (Hein) Steinz.

Redactieadres

W. (Willem) Hurkmans, Leliestraat 132
8012 BV Zwolle, tel 038-4214674
redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Gilde verzendingen

H.P.A.(Hub) van Erve
Hoevense Kanaaldijk 9 5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

IN DIT NUMMER

pagina

De Kam	1
Het Gilde van vrijwillige molenaars	1
Begroting 2005	5
Jubilarissen	7
Het bestuur van het GVM per april 2005	7
Gildefolders	7
Houdbaarheid van een toelatingsexamen	8
Van molenaars voor molenaars	8
Op reis met Gijs (13)	9
De afkomst van het achtkant	12
Hout op de molen	15
Het gilde van vrijwillige molenaars	17
Kleine berichten	19
Vanuit de werkgroep opleidingen	21

Voorblad:

Molen 'De Windlust' te Nootdorp, een stelling korenmolen gebouwd in 1885. Oorspronkelijk een vroegere Run- en Snui-fmolen afkomstig uit Delft, aldaar gebouwd in 1781.

Achterblad:

Poldermolen 'De Helper' gemeente Haren, staande aan het Paterswoldermeer. Gebouwd in 1863, uitgerust met een vijzel. De molen is in 1970 verplaatst naar haar huidige standplaats.

Kopij voor het volgende nummer moet voor
1 augustus 2005
in het bezit zijn van de redactie.

Allerhande informatie via onze web-site:

www.vrijwilligemolenaars.nl

Ondanks de suggesties tijdens de jaarvergadering heb ik na ampel overleg besloten toch maar de aanhef te houden waarmee ik begonnen ben. Tenslotte bouwen we als we blijven wijzigen nooit een mooie traditie op.

Op de jaarvergadering zijn nog andere voorstellen ter sprake gekomen. Een van de belangrijkste was wel de wijziging in de contributie voor de komende jaren. Het bestuur is bijzonder blij dat de jaarvergadering heeft ingestemd met de voorstellen. Daarmee geeft zij aan de zorg van het bestuur over onze financiële toekomst te delen. De argumentatie is helder, willen we het ons bekende kwalitatief hoogstaande niveau van de opleiding handhaven, dan heeft dat financiële gevolgen. Voeg daarbij een subsidiekraan, die wij op veel plaatsen dicht zien draaien, dan is daarmee het beeld voor de toekomst getekend. Met de goedgekeurde contributievoorstellen hebben we in ieder geval een grotere zekerheid voor de toekomst.

De toekomst is ook de opleiding. Alle afdelingen en

daarmee dus alle leden hebben kennis kunnen nemen van de resultaten van de werkgroep opleidingen. Overigens alle hulde voor deze mensen. Op een bijzonder grondige manier is de bestaande opleiding doorgelicht, waarbij niet alleen de leden in opleiding hun deel hebben gehad, maar ook de opleiders zelf en de mensen die uiteindelijk 'gebruik gaan maken' van de gediplomeerde molenaars, de moleneigenaren. De afsluitende discussie vindt plaats in november tijdens de bijeenkomst van de opleidingsraad. Heeft dit ingrijpende wijzigingen tot gevolg dan moet ook de ledenvergadering hieraan zijn goedkeuring geven. Het bestuur heeft er in ieder geval het volste vertrouwen in dat we bezig zijn met een grote verbeteringslag.

De eerste Kam na de ledenvergadering. Start van een nieuw jaar, waarin we weer met z'n allen samen moeten werken om de doelstellingen van onze vereniging te verwezenlijken. Ieder op zijn manier, maar met respect voor elkaar.

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Notulen van de jaarlijkse Ledenvergadering op 2 april 2005, gehouden in Hotel Haarhuis te Arnhem.

1. Opening door de voorzitter

Hein Steinz, voorzitter van het Gilde van Vrijwillige Molenaars opent de vergadering met een woord van welkom, op de vertrouwde stek bij Hotel Haarhuis in Arnhem. Voor de goede orde het verzoek aan de aanwezigen niet te roken en mobieltjes uit te zetten.

De reacties te geven via de zaalmicrofoon met opgave van de naam voor de notulen. En de leden worden verzocht de presentielijst te tekenen bij de ingang van de zaal.

2. Bestuursmededelingen

De volgende meldingen van afwezigheid zijn binnengekomen:

J. Tigelaar, met de opmerking dat de enveloppen met affiches vandaag in de bus liggen.

B. van Weel, B. Poppe, G. Fijen, J. Kuitert, L. Kiggen, H. Michiels, M. Pieper.

In de opleidingsraadvergadering van november 2004 is het besluit genomen dat een houdbaarheidsdatum aan het toelatingsexamen wordt gehangen.

De geldigheid van resultaat van het toelatingsexamen is beperkt tot 1 jaar. Dus na 1 jaar, waarin twee examenpogingen mogelijk zijn, kan het afdelingsbestuur vragen het toelatingsexamen opnieuw af te leggen.

Dit is om te voorkomen dat mensen, die een aantal jaren geleden een toelatingsexamen hebben gedaan en daarna uit het zicht van het afdelingsbestuur zijn geraakt, zonder beoordeling weer opgegeven kunnen worden voor het examen.

Voorstellen werkgroep opleiding

De werkgroep opleiding is bijzonder druk geweest met inventarisatie en voorstellen opleiding.

Vorige week zijn de laatste twee presentaties gehouden voor de afdelingen. Alle ervaringen, opmerkingen en vragen worden nu bij elkaar gebracht door de werkgroep, hetgeen leidt tot voorstellen voor de opleidings-

raad. Heeft dit impact op belangrijke zaken dan komt dit ter discussie in de ledenvergadering 2006. Onze dank aan de werkgroep voor het verzette werk en onze waardering hiervoor.

Malen om molens is een film van AMVIKA, die in Kampen resideert. Hij draait in de hal en beschikbaar op DVD.

3. Vaststellen van de notulen van de ledenvergadering 2004, zoals opgenomen in Gildebrief 2004 nr. 2

Op de notulen van 3 april 2004 zijn geen vragen of opmerkingen. De notulen zijn heel duidelijk. Onder dankzegging aan de secretaris zijn de notulen daarmee door de ledenvergadering vastgesteld.

4. Jaarverslag 2004 van de secretaris, zoals opgenomen in Gildebrief 2005 nr. 1

Op het jaarverslag 2004 zijn geen vragen of opmerkingen. Met dank aan de secretaris is het jaarverslag 2004 daarmee door de ledenvergadering vastgesteld.

5. Financieel verslag 2004 van de penningmeester, zoals opgenomen in Gildebrief 2005 nr. 1

Dit wordt opgenomen door de penningmeester via de beamer met een aanvullende mondelinge toelichting.

Aanvulling door de voorzitter:

We hebben jaren gekend waarin het uitgeven van lesstof om een aantal redenen is uitgebleven.

De subsidie is in het weerstandfonds gegaan tot een respectabel bedrag. In samenspraak met de Rijksdienst teren we in op reserves die onterecht zijn opgebouwd. Het weerstandfonds mag 5 à 10.000 euro zijn.

Dit jaar zullen we door het uitgeven van lesstof interen op het weerstandfonds conform de afspraken met de Rijksdienst. Veranderingen binnen de Rijksdienst en analyse van onze cijfers is reden om naar onze financiële situatie te kijken. Los daarvan heeft het verzekeringsverhaal belangrijke financiële consequenties voor deze vereniging en ook daarop zullen we ons voor moeten bereiden.

Het alarm is afgegaan. We hebben het gezien.

6. Verslag van de kascommissie en benoeming van de kas commissie en reservekascommissie

Hub van Erve geeft als voorzitter van de kascommissie aan dat de kascommissie met drie personen de stukken bekeken en in orde bevonden heeft. Heeft ook kennis genomen van het interen van het fonds. De kascommissie stelt voor de penningmeester te dechargeren, met extra waardering voor de vele tijd die het afgelopen jaar is besteed aan het op orde brengen van de financiën. De ledenvergadering geeft aan met applaus, dat de penningmeester en het bestuur gedechargeerd zijn.

R. Peerboom als lid van de kascommissie geeft aan dat er veel tijd steekt in het bijhouden van de financiële administratie, zowat 2 werkdagen per week. Hij wil de penningmeester hiermee complimenteren.

Hein geeft aan dat het Gilde een vereniging van 2000 leden is, maar je zou het bijna een opleidingsinstituut met 700 cursisten kunnen noemen. Professionalisering, daar ontkom je niet aan. Vooralsnog gaat de voorkeur van het bestuur uit naar de inzet en betrokkenheid van de leden bij de werkzaamheden in plaats van kantoorfuncties. Maar misschien moeten we daar eens over nadenken.

De kascommissie bestaat uit: Hub van Erve, Frits Harteman en Rene Peerboom. Hub is dit jaar aftredend. H. Sangers neemt als eerste reserve zijn plaats in. Na een oproep door de voorzitter aan de vergadering stelt Kees Loeffen zich beschikbaar als lid voor de reservekascommissie.

7. Begroting 2005, zoals gepubliceerd in Gildebrief 2005 nr. 1

De penningmeester geeft, in de vorm van presentatie via de beamer, een uitgebreide toelichting op de begroting. De toelichting wordt door de penningmeester separaat gerapporteerd in Gildebrief 2005 nr. 2.

8. Contributieverhoging

De penningmeester geeft aanvullend op de begroting de maatregelen en de argumenten aan, die de grondslag vormen voor de bestuursvoorstellen om de contributie in drie stappen, het entreegeld en de losse verkoop te verhogen.

De voorstellen zijn door de penningmeester in deze Gildebrief apart toegelicht.

Eerst is er discussie over de entreegeldverhoging. Het entreegeld is nu € 35,- en dat is niet kostendekkend. Verhogen naar kostendekkend bedrag van € 42,50. De prijzen van de artikelen via Gildeverzendingen worden opgehoogd met 15% - 25%.

Algemene vragen over de toelichting.

Kees Loeffen.

Heeft het bestuur nagedacht over besparing op portokosten en verzending per e-mail?

Antwoord: We zijn druk bezig met de website te actualiseren, waardoor deze mogelijkheid in beeld komt. Verder doen een aantal afdelingen al veel via e-mail. Ook onderlinge verkeer bestuursleden gebeurt met e-mail.

Echter wij moeten rekening houden met dat deel van de vereniging dat niet bereikbaar is via e-mail. We blijven een papieren Gildebrief uitbrengen. Portokosten maken meer uit dan de inhoud zelf, daarom kijken we ook naar andere manieren om te besparen.

B. Verbruggen:

Vraagt toelichting op de bliksemafleidercontrole.

Is een service die het Gilde aan de leden biedt en geen

inkomsten biedt. Controles worden voor de gemeente uitgevoerd door de installateur.

Antwoord door Leo Tiggelman (bliksemafleidercontrole) Feliciteert B. Verbruggen met het feit dat hij een installateur heeft die bereid is de molen van top tot teen te controleren.

Het Gilde doet aan bliksemafleidercontrole omdat de ervaring leert dat dit niet altijd gebeurt.

Een installateur komt op een moment dat het hem gelegen komt bij de molen en doet een meting zonder de aanwezigheid van de molenaar.

De kosten zijn investering in meetapparatuur, dit waren vroeger afdankertjes. Willen we dit blijven doen dan professioneler meetapparaat met kalibreer regime. Verder kunnen we meer met de computer. Daarin zoeken we ook bezuiniging. Verder moeten we het terugsturen van meldformulieren serieus gaan doen. Dit komt er ook aan met de arbowet.

De vraag moet het gratis. Het heeft met veiligheid te maken. Het moet zo laagdrempelig mogelijk blijven.

Barend Zinkweg:

Doet 2 suggesties:

1. Project van maken en opnemen in de subsidieaanvraag naar de Rijksdienst

2. Gilde is opleidingsclub.

Vraagt zich af wat bliksemafleidercontrole ermee te maken heeft. Dit ligt meer op het terrein van moleneigenaren.

Hein Steinz zal onze bliksemafleidercontrole opnemen in het contact met de Hollandsche Molen.

B. Verbruggen

Denkt dat contributieverhoging averechts werkt.

Kent sluimerende leden in de regio. Deze blijven lid om vereniging te steunen.

Antwoord: Dit is een overweging.

Als de leden alleen de vereniging willen steunen dan als donateur opgeven, dan hebben wij er ook minder kosten aan, omdat we niet zoveel hoeven te bieden.

Ervaring heeft ons geleerd dat een verhoging nauwelijks afmeldingen geeft.

Ben Trienekes

Geeft aan dat er een mogelijkheid is om de contributie door lokale molenvereniging of eigenaar te laten betalen, omdat er een gedeelte verzekering in zit.

Bert van Uffelen

Geeft aan dat we voor de boze buitenwereld in een moeilijke situatie terecht komen, maar ziet dat het bestuur op een serieuze en vertrouwenwekkende manier bezig is. Applaus.

Barend Zinkweg

Vindt het jammer dat dit verhaal niet in de Gildebrief bij de stukken heeft gestaan. Er wordt meegedacht in de zaal. Als dit stuk in de Gildebrief had gestaan waren meer leden gekomen om mee te denken.

Een mondelinge toelichting is op zijn plaats.

Antwoord: op de agenda in de Gildebrief is vermeld dat punten uitgebreid toegelicht zullen worden.

Barend vraagt dan waarom het bestuur ervoor gekozen heeft om zich tot de agenda te beperken en de informatie die nu over het voetlicht gegaan is niet in de Gildebrief op te nemen.

Wouter geeft aan:

De stukken van de Gildebrief moeten 1 febr. ingeleverd worden.

De maand februari is nodig om de rekening

op te stellen, de balans te maken, de zaak te laten controleren, voorstellen te formuleren en met het bestuur te bespreken. Dat lukt niet voor 1 februari. Daarnaast weet je nooit hoe uitgebreid een schriftelijke toelichting moet zijn. Als je een verhaal maakt in telegramstijl, dan kan het ook verkeerd overkomen. De voorstellen zijn uitgebreid behandeld, als je het er niet mee eens bent pakken we het verhaal nog eens op. Bovendien heeft iedereen uit de agenda op kunnen maken dat er voorstellen kwamen en uitgebreid behandeld zouden worden.

Rik van de Kemp, NH

Je kunt een penningmeester niet laten zagen met een botte zaag. Als je kijkt naar de verhoging over 2005 dan komen we per maand op het verschrikkelijke bedrag van nog geen kwartje uit.

Hein geeft aan dat er een aantal praktische overwegingen zijn en er een keuze is gemaakt wat de beste manier is om dit te presenteren.

B. van Dooren

Vraagt in hoeverre is er door het bestuur nagedacht over het genereren van extra inkomsten buiten de vereniging om. Antwoord voorzitter: Het is moeilijk in subsidieland en zeer onbetrouwbaar. We zijn blij dat de Rijksdienst zeer meegaand is. Hun visie is dat wij helpen de molens te behouden en dat ze er veel waarde aan hechten. Voor andere bronnen kan ieder in zijn omgeving kijken.

Mari van Breda

Stelt voor de contributie éénmalig te verhogen met € 5,- in plaats van trapsgewijs. Antwoord: Kunnen we meenemen in de stemming.

Dan wordt er gestemd over de contributieverhoging: Het voorstel zoals het er ligt: € 2,50 per 1/1 2005, € 1,25 in 2006 en € 0,75 in 2007. Stemming met handopsteken:

Tegen: geen
Onthouding: één stem

Voorstel over contributieverhoging met € 4,50
Spreiden zoals bestuur aangeeft.

42 stemmen voor spreiden.
21 stemmen voor verhoging in één keer.
Besloten is de contributie te verhogen op de door het bestuur voorgestelde wijze.
Met dank voor de instemming.

Hans Toet geeft aan dat degenen die voor zijn met de gehele verhoging dit bedrag natuurlijk kunnen overmaken.

De voorzitter geeft aan: De contributie is een minimum contributie. U bent ten allen tijde welkom om dit aan te vullen tot een bedrag dat in uw ogen wenselijk is.

Tweede voorstel: Prijsverhoging entrepakket en winkel
Stemming met handopsteken:
Voor het voorstel: veel

Tegen: 1
Onthouding 1.
Voorstel voor prijsverhoging van entrepakket en verzendingen is daarmee aangenomen. Met dank voor uw instemming.

Derde voorstel:
Vastgestelde inflatiecorrectie voor dit jaar reduceren op 2%
Stemming met handopsteken:
Voor: velen
Tegen: 2
Onthouding: 2
Voorstel met aanpassing inflatiecorrectie is daarmee aangenomen. Ook hiervoor dank voor uw instemming.

Met dank aan de penningmeester voor het verzette werk. Met name de ombouw naar een doorzichtiger systeem van de administratie heeft veel tijd gekost. Maar we kunnen nu naar de vereniging aangeven wat de bepaalde activiteiten kosten en waar de opbrengsten zitten zodat we ermee kunnen sturen.

B. Zinkweg geeft aan de voorzitter aan dat de begroting nog niet is vastgesteld. De vergadering stemt met applaus in met de begroting, waarmee deze is vastgesteld.

9. Bestuursmutaties

John van Heiningen heeft helaas om gezondheidsredenen zijn bestuursfunctie niet kunnen continueren. Voor de vacature hebben we F. Tullemans bereid gevonden deze in te vullen. We hebben geen tegenkandidaten gekregen. Ook geen opmerkingen. De ledenvergadering stemt in met dit voorstel tot benoeming van Frans Tullemans.

J. Jansen heeft nu pas gelezen dat er een vacature is. Vraagt om vacatures vroegtijdig te plaatsen. Zo lijkt het alsof het bestuur zichzelf aanvult en dat wil het bestuur niet. De voorzitter geeft aan, dat dit cor-

Hou streek eigenschappen in ere!

Marc Crins Molenzeilen

- ☛ *Nieuwe molenzeilen; diverse mogelijkheden.*
- ☛ *Reparaties van uw oude zeilen.*
- ☛ *Lui-matten*
- ☛ *Bil kussens (in zeildoek)*
- ☛ *Andere aanverwante artikelen*

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

paardebloemstraat 28 -- 5953 GV Reuver
tel.: (077) 474 80 33 -- fax: (077) 474 80 34
gsm: (06) 20 94 98 05
www.molenzeylen.com

rect is.

Het is zo dat Frans zichzelf aangemeld heeft. Hij is niet gevraagd.

De ontstane vacature is eerst gemeld op de contactdag van het vorig jaar. Het is wel verstandig de vacature, op het moment dat deze ontstaat, te melden in de Gildebrief. Dit maakt het zuiverder.

Wel is het zo dat oproepen voor bestuursfunctie niet direct een lawine van reacties veroorzaken.

Frans Tullemans zal zich in eerstvolgende Gildebrief voorstellen.

Andere mutaties

Na jaren is Boudewijn van Weel gestopt met ledenadministratie. Dit was een grote klus en hij heeft dit heel lang nauwgezet en goed gedaan. Hij kan helaas niet aanwezig zijn.

De vergadering geeft een applaus voor zijn vele werkzaamheden.

Frans Tullemans is bereid de ledenadministratie op zich te nemen.

Verdere vacatures

Verzekeringsman J van Loenen.

Kennen hem als verzekeringsman van het Gilde. Hij heeft ontzettend veel werk verricht en het is er zeker niet gemakkelijker op geworden.

De vergadering dankt Jan met applaus.

Hij krijgt een presentje voor wat hij heeft gedaan en een bloemetje voor zijn vrouw voor alles wat hij niet heeft gedaan. Voor de expertise doen we graag nog een beroep op Jan. De administratie van de verzekering wordt geïntegreerd bij de penningmeester.

Het bestuur zag graag iemand met verzekeringskennis om ons pakket weer tegen het licht te houden.

Zeker met eigen risico's, premieverhoging. We zijn een club van mensen die lastig te verzekeren zijn. Daarom moeten we blijven zoeken naar een uitgebalanceerd pakket.

Ook dit zijn kosten die blijven stijgen.

Als er iemand is die zich graag inzet of iemand weet die dat kan, dan houden we ons graag aanbevolen.

10. Rondvraag:

D. Prins Hoofddorp

Molenaar korenmolen de Eersteling in Hoofddorp.

Er waren problemen gerezen met zijn voortwerken en opvolging. Er was een advertentie geplaatst.

Wil mededelen dat vrijdagmorgen besproken is met B en W. De leerling die al 5 jaar meeloopt wordt de gelegenheid gegeven tot opvolging.

H. Lelyveld

Vraagt een herhaling van de vergadering in het openluchtmuseum. Voorzitter: We hebben gekeken naar aantal locaties. Er zijn er afgevallen wegens kosten en praktische bezwaren. De keuze van het openluchtmuseum was wegens het speciale tintje. Om er een gewoonte van te maken is een kostbare zaak.

P. Veuger

Arbowet hangt ons boven het hoofd. Het is gebruikelijk dat werknemers veiligheidsmiddelen ter beschikking krijgen gesteld volgens de wet. Ook wij vrijwilligers worden beschouwd als werknemers.

Maar de werkgever is verplicht te instrueren voor het veilig gebruik van de veiligheidsmiddelen

Ook voor brandblussers moet ieder instructie krijgen. Pierre wil dit meegeven. Denk erover na wat dat gaat kosten.

U hoort ermee te oefenen. Als er iets gebeurt met de molen en het blijkt dat je geen instructie hebt gekregen en er is schade of er gebeurt iets anders, dan wordt je ervoor verantwoordelijk gehouden en ieder geval de werkgever. Indien hij u niet in de gelegenheid heeft

gesteld deel te nemen aan de instructie en aan de andere kant als u niet hebt aangegeven dat dit een gevaarlijke situatie is.

De arbeidsinspectie is al vele jaren geen adviserend orgaan meer maar deelt fikse bekeuringen uit. Denk aan sluiting en boetes.

Hein Steinz

Het is zorg van eigenaar werkgever en of beheersstichting om hierop toe te zien maar het is ook onze eigen verantwoording om de eigenaar erop te wijzen.

Hein gaat dit aan de orde stellen bij ons jaarlijkse overleg met de Hollandsche molen, zijnde de vertegenwoordigers van alle eigenaren. Een schrijven aan alle moleneigenaren waarin op deze problematiek gewezen wordt, is op zijn plaats. Het kunnen leegspuiten van een brandblusser is er ook een. Maar een brandblusser tegen komen die twintig jaar oud is, werkt ook niet.

Hub van Erve geeft aan dat in de Gildebrief aandacht wordt besteed aan dit verhaal en zou niet elke vrijwillig molenaar een werknemer zijn.

Hein: Op het moment dat er een relatie is met de eigenaar wordt in de arbowet de relatie gezien als werkgever – werknemer.

N. Perdijk

Als je op een molen mag draaien wordt je al gezien als werknemer.

B. Hoofs vraagt:

Hoe is het met nieuwe Gildelogo?

Antwoord: Het Gildelogo is geïntroduceerd en we zijn er mee bezig. We zijn al in het stadium dat we e.e.a. hebben, maar we vinden het nog niet presentabel. Het wordt een nieuwe huisstijl. Alle documenten worden consistent in uitvoering.

Hein geeft een toelichting over de website.

H. van Erve

Wijst op Gildefolders, deze zijn te verkrijgen in aantallen van 12.

Omdat er een oud adres op staat wordt ieder gevraagd om bijgeleverde stickers met nieuw adres op te plakken.

Verder zijn er geen punten voor de rondvraag.

11. Sluiting

Hein Steinz sluit hiermee de vergadering af en nodigt iedereen uit voor het middagprogramma.

In het middagprogramma hebben wij twee zeer interessante lezingen gehad.

Snuifmolens, Jaap Bes
Houtzagers, Frans Rutten
Cuijk, 24 april 2005
John Houben, secretaris

De presentielijst is getekend door 65 leden waarvan uit:

Gelderland	12
Noord Holland	12
Noord Brabant	10
Overijssel	9
Zuid Holland	9
Groningen	7
Drente	2
Friesland	2
Utrecht	2
Limburg	0
Zeeland	0

Begroting 2005

Onderstaand volgen een aantal dia's uit de presentatie van de penningmeester, waarbij een toelichting werd gegeven op de begroting 2005 en de argumenten werden aangegeven waarom de contributie zou moeten worden verhoogd.

Contributieverhoging

In de ledenvergadering op 2 april j.l. te Arnhem is bij de behandeling van de begroting 2005 door de penning-

meester een nadere toelichting gegeven op de financiële situatie van het Gilde en de beoogde dekking van de begroting voor de komende jaren.

De begroting heeft na het doorvoeren van de noodzakelijke bezuinigingen een begroot tekort van € 2.900,00. Door dit bedrag te onttrekken aan het weerstandsfonds is de begroting voor dit jaar vervolgens sluitend gemaakt. Het weerstandsfonds is hiermede dan wel tot het uiterste minimum gedaald.

BEGROTING 2005

BEGROTING 2005

Baten	Begroting 2005	Begroting 2004	Rekening 2004
81 Bijdrage leden	41.200	55.500	39.443
82 Rentebaten	300	600	322
83 Subsidies en bijdragen	19.055	12.900	14.204
84 Door te boeken bijdragen	- 1.000		- 997
54 Toevoeging uit fonds	2.900	4.000	21.147
	62.455	73.000	74.119

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

BEGROTING 2005

Lasten	Begroting 2005	Begroting 2004	Rekening 2004
40 Afdelingen	10.300	9.570	11.314
41 Opleiding	18.450	15.965	24.984
42 Ledenadministratie	800	500	691
43 Gildebrief	19.350	19.235	20.751
44 Gildeverzendingen	3150	850	3.308
45 Bliksemafleidercontrole	1.675	400	1.366
46 Publiciteit	1.765	380	1.318
47 Beheer & administratie	7.865	7.050	9.652
49 Verzekeringen	-3.400	15.750	-2.212
51 Overige lasten	2.500	3.300	2.947
	62.455	73.000	74.119

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

5

BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Begroting 2005

Hoeveel inkomsten?

- weinig meer, is afhankelijk van het ledenaantal.
- inboeken van meer subsidie, is mogelijk nu er op projectbasis moet worden aangevraagd.
- of er meer wordt toegezegd, is nog maar zeer de vraag.
- de RDMZ is van mening, dat het Gilde moet verdienen dwz.
 - het Gilde moet doelen stellen,
 - wat het beoogde resultaat is en
 - wordt aan de hand daarvan afgerekend en kunnen daarvoor dan subsidie verkrijgen.

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

6

BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Begroting 2005

Maatregelen:

- niet bezuinigen op:
 - subsidie aan de afdelingen (inflatiecorrectie van 2% i.p.v. 5%)
 - de Gildebrief, wel het aantal bladzijden maximaliseren
 - de lesstof afronden, het drukken en verstrekken aan leden temporiseren (3jr)

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

7

BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Begroting 2005

Maatregelen:

- inboeken van meer subsidie:
 - contactdag € 2.000,00
 - opleiding (lesstof) € 6.500,00
 - herziening opleiding € 6.500,00
 - bijdrage aan de afdelingen, t.b.v. opleiding € 2.055,00

€ 17.055,00

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

8 BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Begroting 2005

Maatregelen:

- bezuinigen op:
 - portokosten
 - administratie & beheer

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

9 BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Begroting 2005

Doch vervolgens dan rekening houdende met:

- de inkomsten en de uitgaven en
- minder subsidie verkregen dan aangevraagd

Gevolg:

- een substantieel tekort van € 7.955 bij een gelijkblijvende begroting

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

10 BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Begroting 2005

Voorstellen:

- **contributieverhoging:**
 - in 2005 van € 2,50
 - in 2006 van € 1,25
 - in 2007 van € 0,75
verwachte opbrengst	€ 5.000
verwachte opbrengst	€ 7.500, incl. 2005
verwachte opbrengst	€ 9.000, incl. 2006

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Verder verwacht het bestuur dat de ingeboekte subsidie van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg niet volledig zal worden ontvangen.

Er zal dus voor de komende jaren weinig tot geen ruimte zijn voor uitzetting van de uitgaven en stelt zij zich tot doel in drie jaar tijd de financiën van het Gilde op een aanvaardbaar peil te brengen.

Enerzijds door het toepassen van een stringent uitgavenpatroon binnen de vastgestelde begroting, anderzijds door het genereren van meer inkomsten.

Dit heeft tot gevolg dat op voorstel van het bestuur de ledenvergadering heeft besloten om:

- ingaande 2005 de contributie in drie stappen te ver-

BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Rekening 2004

Waardoor minder inkomsten?

- minder subsidie, ook de extra subsidieaanvraag leverde geen resultaat op

Waardoor meer lasten?

- hogere bijdrage aan de afdelingen en enige nabetalingen
- fors hogere uitgaven voor realisatie/drukkosten lesstof
- attractiever en dikker periodiek kost ook meer
- veel en zware verzendingen (lesstof, etc) kost veel aan portokosten

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

11 BEGROTING 2005

Toelichting op rekening 2004 en begroting 2005:

Begroting 2005

Voorstellen:

- **entreegeldverhoging:**
 - per 1 juli 2005 van € 35,00 naar € 42,50
- **prijsverhoging artikelen gildeverzendingen**
 - 15% - 25%

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

12 BEGROTING 2005

Het bestuur ziet zich genoodzaakt deze voorstellen aan u voor te leggen ter goedkeuring, maar wat krijgt u daarvoor terug:

- een bijzonder mooi periodiek "De Gildebrief",
- een opleiding met bijbehorende lesstof, die -indien nodig- zonder kosten wordt geactualiseerd,
- een collectieve WA verzekering met een eigen risico van € 2.500, dat bij "onvermijdbare schade" door het Gilde wordt betaald.

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

hogen met € 4,50. De contributie komt daarmee op € 22,00 in 2007.

- het entreegeld per 1 juli 2005 kostendekkend te maken en te verhogen tot € 42,50
 - ook de losse informaties, verkrijgbaar bij de Gildeverzendingen, met 15 - 25% in prijs te laten stijgen.
- Voor 2005 wordt de contributie verhoogd met € 2,50, hiervoor vindt u ingesloten in deze Gildebrief een acceptgiro.

Het bestuur vertrouwt erop, dat elk lid dit bedrag o.v.v. het lidnummer zo spoedig mogelijk op de postrekening van het Gilde overmaakt.

Het bestuur

Jubilarissen

Dit jaar is het 25 jaar geleden dat de volgende leden slaagden voor het examen windmolenaar:

L. van Aalsburg te Gorkum
P.F.A. Alkemade te Rotterdam
J.P.M. Beers te Schellinkhout
Th. van Bergen te Oeffelt
D.J. Braay te Assendelft
A.G.H. Brekermans te Hazerswoude Dorp
M.K.C. Dolman te IJsselstein
C.F.M. Dresselaars te Herkenbosch
J.J. Hitzert te Annerveenschekanaal
J. Hoogeveen te Aduard
O. Huiskamp te Tholen
J.A. Jonker te Koedijk
P.J. Kempenaar te Westzaan
H.H.M. Lelieveld te 's Gravenhage
W. van Leusen te Zalk
J. Liefink te Kampen
G.J. Luyting te Schermer
F. Meima te Gorinchem
T.W. Moes te Lettele
H. Noot te Haren
J. Rademaker te Amsterdam
P.J.J. van Rijswijk te Hilvarenbeek
W.E.N. Rotteveel te 's Gravenzande
G. Sleurink te Kampen
G. Sturkenboom te Heeze
W. Tammenga te Ten Boer
T.C. Teeuw te Zaandam
P.J. van der Veeke te Lisse
J. Vermeulen te Bergambacht
H. de Vries te Zaandijk
P.C. van Willegen te Wemeldinge

Namens het bestuur van harte proficiat !

Frans Tullemans
ledenadministratie

Het bestuur van het GVM per april 2005

Na de ledenvergadering in april 2005 is binnen het bestuur de onderlinge taakverdeling besproken. Na het vertrek van John van Heijningen is erbij gekomen Frans Tullemans. De samenstelling en takenverdeling van het bestuur is nu als volgt:

H.C. (Hein) Steinz voorzitter, PR
Contact Gildebrief, Documentenbeheer.
Ades: Dorpsweg 94, 8051 XW Hattem,
tel 038-4445446,
e-mail: voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

A. (Andreas) de Vos vice-voorzitter
Regiocoördinator, contacten met de afdelingen
Contact: Bliksemafleidergroep
Adres: Helderseweg 85A, 1817 BB Alkmaar,
tel: 072-5121853,
e-mail: afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

P.J.M. (John) Houben secretaris
Coördinator Arbo en HACCP
Examen coördinator
Adres: Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuijk
Tel: 0485-320994,

e-mail: secretaris@vrijwilligemolenaars.nl
W.H. (Wouter) de Wekker penningmeester
Contact: Verzendingen, Verzekering.
Adres: Hinkenkamp 43, 7963 DD Ruinen
Tel.: 0522-472545,
e-mail: Penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

P.A.M. (Petro) van Doorne coördinator opleiding
Contact: Lesstofcommissie, Werkgroep watermolenaar-
opleiding.
Adres: Steenakker 44, 6651 JE Druten
Tel: 0487-515643,
e-mail: opleidingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

J.G.J. (Joyce) Beneker biotoop
Adres: Skagerak 352, 2133 DX Hoofddorp
Tel: 023-5634193,
e-mail: biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

F. (Frans) Tullemans ledenadministratie, webmaster.
Adres: Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop
Tel: 040-2863023,
e-mail: ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl

Het bestuur

Gildefolders

Door de wijziging van het adres van de ledenadministratie moet ook op de Gildefolders de adressering aangepast worden. Hiervoor hebben we uw medewerking nodig.

De bestaande voorraad Gildefolders zullen we aanpassen door middel van een adressticker, die over het bestaande adres geplakt kan worden.

Heb je nog de blauwe Gildefolders op de molen liggen? Geef het aantal door aan Gildeverzendingen. Deze stuurt je adresstickers om deze te corrigeren. Ook als je graag een aantal Gildefolders hebt, worden deze geleverd met adresstickers, die je zelf even moet plakken.

Wij vragen iedereen zijn foldervoorraad te checken en de aangepaste stickers op te plakken.

Verder is het mogelijk dat er op molens nog zeer oude Gildefolders liggen. Dit zijn witte folders met blauwe opdruk. Deze kunt u vernietigen, daar de tekst niet meer correct is. Met dank voor uw medewerking.

Het bestuur

Houdbaarheid van een toelatingsexamen

Tijdens de opleidingsraadvergadering van november 2004 is door de opleidingsraad het besluit genomen dat een houdbaarheidsdatum aan het toelatingsexamen wordt gehangen.

De geldigheid van resultaat van het toelatingsexamen is beperkt tot maximaal 1 jaar.

Dus na 1 jaar, waarin twee examenpogingen mogelijk zijn, kan het afdelingsbestuur vragen het toelatingsexamen opnieuw af te leggen als een kandidaat zich op wil geven voor het landelijke examen.

Dit is om te voorkomen dat mensen, die een aantal jaren geleden een toelatingsexamen hebben gedaan en daarna uit het zicht van het afdelingsbestuur zijn geraakt, zonder beoordeling weer opgegeven kunnen worden voor het examen.

Het bestuur

Van molenaars voor molenaars

Medio december 2004 werd de molenwereld opgeschrikt door het bericht dat een molenaar in West-Brabant in de kap van zijn molen een ongeval is overkomen. Bij de halssteen is hij door de langzaam draaiende as gegrepen, meegesleurd en tegen de overring geslagen. Hij heeft hier enige tijd gelegen voordat het is ontdekt en een reddingsoperatie op gang kwam, waarbij een gat in de kap van de molen is gemaakt en hij op brancard door brandweer met een hoogwerker eruit kon worden gehesen. Hij ligt nog steeds in het ziekenhuis met flinke schade aan het been en gebroken schaambeent/bekken.

Ik heb de molenaar bezocht in het ziekenhuis. Hij zal voor langere tijd moeten herstellen, maar hij wil zijn hobby, zo nodig met hulp van anderen, weer oppakken. Verder wil hij iedereen bedanken voor de ondersteuning die hij gekregen heeft. Ieder die hem wil bezoeken is welkom.

Wat hij mij meegegeven heeft is dit:

De molenaar is al jarenlang molenaar en zeer ervaren en zeer voorzichtig. Hij heeft altijd iedereen gewaarschuwd voor de gevaren in een molen, ook dat een draaiende as gevaarlijk is.

Nu laat de praktijk zien dat waarschuwen niet voldoende is. Door gewenning komt een moment dat een gevaarlijke situatie toch een ongeval tot resultaat heeft. Bedrijfsblindheid noemt men dat.

Na dit ongeval zien we dat maatregelen in de zin van de arbowetgeving zin hebben om de veiligheid van molenaars en bezoekers te beschermen.

Wat kun je doen:

De punten over de risico inschatting van werken in de kap worden opgenoemd in Hfst 3.3 van RI&E voor molens (De Hollandsche Molen.)

Afspraken hierover moet je opnemen in het veiligheidsplan van de molen, zorgen dat ieder ervan op de hoogte is en er ook naar handelen.

Punten zijn:

Smeren van de as altijd bij stilstaande molen. Werkzaamheden in de kap uitsluitend bij stilstaande molen.

Afspraken maken over het draaien van de molen indien er mensen boven zijn.

Visuele inspectie van een draaiende molen altijd met 2 personen, waarbij een van hen bij een calamiteit kan ingrijpen.

Ook bij een brandweeroefening moet aandacht geschonken worden aan het punt: gewonde uit de kap halen.

Wie van de lezers kan een goed schematisch voorbeeld van aandachtspunten, belangrijk bij een brandweeroefening, aanleveren voor deze rubriek?

Verder

Na vorige oproep hebben we van Toon Vanas nog een mooi voorbeeld ontvangen van een afscherming wiekenkruis op een beltmolen. Zie plaatje:

De beschrijving is te downloaden op de website.

Verder een direct printbaar logo van Ger van der Elzen voor omgekeerd de trap af. Ook te downloaden.

Van Renier den Uijl nog een vraag:

In een standaardmolen wordt het vangtouw, dat vlak langs de trap naar de steenzolder hangt, nog al eens door leken vastgehouden bij het beklimmen van de trap.

Trouwens, luitouw, luireep, vangtouw, losse touwen die vlak langs een trap hangen en door bezoekers vastgepakt kunnen worden als houvast, vormen een risicofactor. Iemand kan vallen door te weinig houvast. Wie kan een goede oplossing insturen?

Heb je een goed idee, een creatieve oplossing voor een probleem, een werkbeschrijving of andere zaken en wil je deze ter beschikking stellen aan collega's vrijwillige molenaar?

Mail deze naar: arbo@vrijwilligemolenaars.nl

Ideeën worden gescreend en zonodig met je besproken in samenwerking met Hay Janssen (veiligheidskundige), voordat deze op de website gezet worden.

Met vriendelijke groet,

John Houben
Coördinator HACCP en Arbo

Op reis met Gij (13)

Een zoektocht naar molens, molenaars en hun verhaal

Groningen: koren- en pelmolen van Ganzedijk met vrijwillige molenaar Gerda Koster-Westervarder

Oost-Groningen, een hoek waar je niet zo snel komt. De graanschuur van Nederland met polders van klei, boerderijen met enorme schuren en een heleboel molens. We rijden langs de Pekela's naar Winschoten, waar we een afspraak hebben met Gerda Koster.

Gezien de lage temperatuur op de molen, beginnen we ons gesprek in het huis van Gerda met koffie en koek. Wanneer en hoe ben je in de molenwereld terecht gekomen? Zij was wel geïnteresseerd in een nieuwe hobby. 'Bij de plattelandsvrouwen werd ik dat borduren wel een keer zat. Ik wilde iets anders.' Op de radio hoorde ze van het Gilde dat vrijwillige molenaars zocht en ze las een plaatselijke advertentie in de krant.

De korenpelmolen te Ganzedijk die Gerda's hart veroverde.

Zo werd haar belangstelling gewekt. Vervolgens bezocht ze de molen van Ganzedijk en dacht, dat lijkt me wel leuk.

De doorslag om zich aan te melden was het verhaal van haar man, die op een beurs in Groningen een aantal enthousiaste molenvrijwilligers was tegengekomen. Zo kwam ze bij het Gilde terecht en kon ze gelijk een jaarvergadering bijwonen. Ze heeft haar opleiding op molen 'De Onrust' gehad in Oude Pekela en is daar een tijdje blijven hangen. 'Ik heb daar een gezellige tijd gehad. In 1984 heb ik examen gedaan en ben als tweede vrouwelijke molenaar in de provincie geslaagd.' Ze is op dit moment een van de vijf gediplomeerden en heeft pas voor hen een 'lady's day' georganiseerd.

Na haar examen ging ze op de molen in Ganzedijk draaien. 'Ik vond het in het begin helemaal niet leuk, ik wilde wel iemand op bezoek hebben.' Maar die stilte was snel voorbij, want ze ontwikkelde in een rap tempo diverse activiteiten. Zij ging als instructeur leerlingen opleiden, die brachten gezelligheid en leven in de brouwerij. Verder heeft ze de opleiding voor korenmolenaar afgerond en het certificaat Pellen behaald. Op dit moment draait ze met twee andere molenaars op de molen te Ganzedijk.

Mensen die voor molens gaan

Op de Groningse website kom je diverse namen tegen van groepen, die zich bezig houden met de 84 molens, die de provincie rijk is. Hoe zit dat in elkaar? 'Het IVN (actief voor natuur, milieu, landschap en leefomgeving), afdeling Bellingwolde, vond dat er iets moest gebeuren met de stilstaande molens. Van daaruit is in 1975 de Vereniging Molenwerkgroep Oost-Groningen ontstaan, die op dit moment honderd leden telt. Officieel werd de vereniging pas in 1982 bij Kamer van Koophandel ingeschreven. Men houdt zich bezig met het opleiden van vrijwillige molenaars in de regio, het regelmatig malen met de molens en het organiseren van andere activiteiten, zoals excursies. Hun clubblad Muldersnijs (molenaarsnieuws) verschijnt vier keer per jaar.

De vereniging Vrienden van de Groninger molens is in 1973 opgericht. Hun doel is mee te werken aan het behoud van de molens. Zij hebben 660 leden. De Nieuwe Zelfzwichter is het gezamenlijke molenblad. Dan is er nog Stichting De Groninger Molen met als doelstelling het instandhouden van de Groninger molens en het bevorderen van de kennis en belangstelling voor dit onderwerp. Tot slot is ook hier het landelijke Gilde van Vrijwillige Molenaars actief en de Vereniging De Hollandsche Molen. Na deze uitleg vertelt Gerda dat er veel overleg is tussen de verschillende verenigingen. Vanuit de Provincie wordt geadviseerd om de boel niet te veel te versnipperen. 'Ik heb in het afdelingsbestuur van het Gilde gezeten en ben lid van de Molenwerkgroep Oost-Groningen.' Het is eigenlijk één grote groep mensen, dat zich inzet voor de molens. Zo zijn de molens per toerbeurt op zaterdag open voor publiek. Het programma wordt via flyers en in de krant gepubliceerd en op de radio vermeld. Regelmatig komen er schoolklassen in Ganzedijk, die in kleine groepjes worden rondgeleid.

Opleiden

Gerda is een enthousiaste instructeur. Zij heeft op dit moment een groep van acht leerlingen, die zowel op de molen te Ganzedijk als op de andere molens stage lopen. In Slochteren staan drie poldermolens waar molenaars voor gezocht werden. Zij hebben een oproep gezet en kregen 13 reacties. Deze mensen worden ter plekke opgeleid. Daarom gaat ze nu iedere zaterdag naar Slochteren om daar een morgen of middag les te geven. 'Als we gaan klussen dan zijn we wel de hele dag bezig.' Voor haar een mooie aanleiding om allerlei dingen uit te leggen. Pas hebben ze met een groep alle zwichtlijnen van de zeilen vervangen.

Er is een nauwe samenwerking tussen de vier instructeurs in Oost-Groningen. Zij werken een gezamenlijk programma af, waarbij de leerlingen dus ook naar andere soorten molens worden gestuurd. Het sociale aspect vindt Gerda erg belangrijk. Hoe werk je met het blauwe boek? 'Ik begin altijd met het hoofdstuk, waarin het type molen wordt beschreven, waarop de leerling lest. Ik vertel erbij wat ze moeten weten.' Verder gebruiken ze andere lesstof ernaast, bijvoorbeeld het boek van de Gelderse molenaar

Wiesner, De windmolen en zijn onderdelen, met eenvoudige tekeningen. Ook krijgen de leerlingen een lijst met praktische zaken, die ze moeten afwerken. Het verloop van zo'n lesdag is simpel: 'We gaan eerst de molen inspannen en vervolgens koffie drinken en de theorie doornemen.' Wat sommige leerlingen moeilijk vinden is dat er handelingen, zoals knopen leggen, op verschillende manieren gedaan kunnen worden. 'Ze moeten hun eigen manier ontwikkelen en het niet op iedere molen weer anders doen, daar worden ze heel onzeker van.' In de winter worden de theorielessen één keer in de veertien dagen gegeven. Dat is in Scheemda, daar kunnen ze in de kantine van een gebouw van het Waterschap terecht. Hoeveel leerlingen maken de opleiding af? 'We hebben een uitval van 2/3 deel, dus 1/3 deel slaagt. Mensen hebben allerlei redenen om ermee op te houden.' Ze zit ook in de examencommissie voor de toelatings examens van het afdelingsbestuur. 'Maar niet bij m'n eigen leerlingen hoor!'

Molen van Ganzedijk

We rijden naar de achtkante stellingmolen te Ganzedijk, die als 'De Hoop' te boek staat, maar eigenlijk geen naam heeft. 'Dat komt, omdat ze bij het molenbestand van de Hollandsche Molen een naam moeten invoeren,' legt Gerda uit. De koren/pelmolen met twee koppels pel- en twee koppels maalstenen, is in 1868 gebouwd. Een aantal eigenaren volgden elkaar op, maar in 1962 kocht de gemeente Finsterwolde dit werktuig. In 1925 als windmolen buiten bedrijf gesteld. Hij wordt vooral als lesmolen gebruikt.

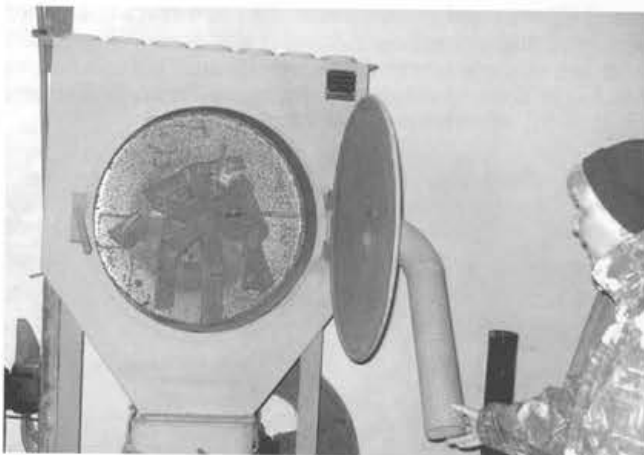
Als we de molen naderen vertelt ze, dat er pas geleden ingebroken is. Er is een ruitje ingegooid en de deur is geforceerd. De molen staat behoorlijk solitair, heeft daarom een redelijk goede biotoop, maar er is weinig toezicht, want het molenaarshuis is afgebroken. 'We hebben alleen last van die populieren,' wijst Gerda. We lopen naar binnen en treffen een toilet en een soort keukentje aan. Verder staat er een maalstoel, die afkomstig is uit een boerenschuur uit Nieuw Scheemda om haver mee te breken. Hoe werd die dan aangedreven? 'Met

Maalstoeltje voor gebruik op een boerderij, aangedreven door een landbouwtrekker. Nu wordt het geheel met een elektromotor aangedreven.

een trekker; hier werd hij door een elektromotor aangedreven.'

Vervolgens laat Gerda de hamermolen zien, die aan de andere kant staat. Dit soort molens werden al in de twintiger jaren in de VS gebruikt ter vervanging van de windmolen. Pas na de Tweede Wereldoorlog wordt hij in Nederland gebruikt. Deze molen werkt als volgt: het graan wordt door middel van een slang opgezogen, komt in de molen en wordt vervolgens met messen stuk geslagen. Omdat deze hamermolen een regelmatig toerental nodig heeft, kan hij niet door windkracht aangedreven worden. Het stukgeslagen graan werd als veevoeder gebruikt en was veel minder van kwaliteit dan het meel dat door stenen werd gemalen.

Een kijkje in het hard van de hamermolen. De messen zijn goed te zien.

Een zolder met lesmateriaal en de maalzolder

Op de eerste zolder (vanouds de wanzolder) zijn de vaste pasbalken van de pelstenen te zien, deze stenen worden namelijk niet gelicht. Verder is er lesmateriaal te over. 'Je moet iets op de molen hebben, als je niet maalt', Gerda loopt naar een tafel, waar verschillende molenonderdelen zijn uitgesteld: houten steenbussen, die in het centrum van de ligger thuishoren, verschillende rijnen, stukken maalsteen, een taats enzovoort.

Een houten steenbus met bijbehorende pokhouten neuten en stelwig.

Aan de wand zijn op het prikbord foto's van de molens van Groningen te zien, via een touwtje is de locatie op de kaart aangegeven.

De kleuren van de touwtjes corresponderen met de functie van de molen. Zo zie je een globaal evenwicht in drie soorten: 23 acht-

kante stelling koren/pelmolens, 25 korenmolens en 28 poldermolens. We klimmen de trap op en constateren dat er aan de veiligheid aandacht besteed is. Er zijn aan weerszijden stevige leuningen en boven is een hek om het trapgat geplaatst.

Op de maalzolder

Daar zien we de twee maalbakken en zijn de pelstenen in de vloer verzonken. Het pellen is in Groningen actueel geworden door het 'Pelproject', waarbij pelmolen Ceres te Spijk zo gerestaureerd is, dat er regelmatig gepeld kan worden. In het naburige café waren er op de eerste peldag recepten met gort verkrijgbaar, want dat is het probleem: gort zit niet meer in het voedingspatroon van de moderne Groninger.

Pelstenen bestaan uit een doodbed en een looper. De looper draait sneller dan die van de korenmolen. Een groot verschil is, dat de gerst niet tussen de stenen komt, maar aan de buitenkant door het pelblik van de doppen wordt ontdaan. Pelstenen moeten regelmatig en snel draaien om tot een goed resultaat te komen, daar is minimaal windkracht 6 voor nodig.

Het pelproces is langdurig, want er moet wel drie keer gepeld worden met daar tussenin het zeven en schonen. Het product mag niet te warm worden, dus moet regelmatig de schuif omhoog gehaald worden, zodat de gepelde gerst in de schootemmer terecht kan komen. De grote luiken boven de dustgroep (een ruimte buiten de stenen), die vol komt met stof en vezels, maken deel uit van de vloer. Gerda: 'Het hele transportsysteem van jacobsladders en dergelijke is verdwenen, nu moet je alles met de hand versjouden, dat is haast niet te doen.' Voor een uitvoerige beschrijving van het pellen zie literatuur. In Groningen is de lesbrief Pellen verschenen.

Stelling en zolders met bijzonderheden

We lopen naar buiten, waar een aardig windje staat. De romp heeft een houten beschieting en is bekleed met dakleer. Het gevlucht bestaat uit één roede met oud-hollands tuig en één roede met fokken en remkleppen. Vroeger was deze molen voorzien van zelfzwichting, dat kun je zien aan de ketting, waarmee je de zwichtstang kunt bedienen. Gerda demonstreert het openen van de kleppen door de ketting naar beneden te trekken en vast te zetten aan de staart. Kruien is mogelijk met een lier.

Gerda demonstreert het opentrekken van de remkleppen in de fokken met de zwichtketting.

Rechts hangt de vangketting met houten klossen voor een betere grip.

Op de steenzolder

Daar aangekomen zien we twee koppels maalstenen. 'We haalden het graan op bij Aseco, maalden het en konden het meel weer terugbrengen. Het probleem

De blokkeerwig voor de tapbalk van de steenspil.

met malen is: wat doe je met je product. Primitief is de manier waarop de stenen open gelegd moeten worden. Als we verder naar boven klauteren zit Gerda al op de tapbalk, waarin het tapeinde van de steenspil gelagerd is, om te demonstreren hoe je de steenspil met rondsel uit z'n werk kunt zetten. Er is namelijk geen volledige steenkraan, maar de kraanbeugels moeten aan een voor dit doel geplaatste balk gemonteerd worden.

Ze haalt een houten wig, die veiligheidshalve met een touw vast zit, omhoog en verplaatst hem zo dat de balk en het steenrondsel van het takrad (spoorwiel) af komt te liggen. Voor andere constructies verwijs ik naar het blauwe boek. Bijzonder in deze streek is de aanwezigheid van een sleepluiwerk. Ze wijst op de luitafel, die om de koningsspil bevestigd is.

De luitafel met de weinig voorkomende hangijzers voor dit molenonderdeel.

De kapzolder

Het is hier opvallend goed verlicht. 'Dat hebben we zelf aangelegd,' vertelt ze. Bij het lesgeven is het belangrijk dat de leerlingen goed kunnen zien hoe het één en ander in elkaar zit. Voor de toch nog donkere plaatsen heeft ze een band met een mijnwerkerslampje voor om het hoofd. Tijdens de laatste restauratie zijn de eiken voeghouten vervangen door nieuwe. Bijzonder in Groningen is, dat de lange spruit vóór het bovenwiel ligt. Hij wordt aan beide zijden door twee extra balken gesteund. Gewoonlijk ligt er een middenbalk, die een combinatie is van de lange spruit en de busbalk (!) Aanwezig is een voeghoutenkruiswerk. De overbrenging van het bovenwiel naar de koningsspil vindt plaats met een bonkelaar, dat is gebruikelijk. We

klimmen nog even de hanentree op om de zwichtstang te bekijken. Aangezien het tijd wordt dat we terugreis gaan aanvaarden, nemen we afscheid en bedanken haar voor de Groningse gastvrijheid en gezelligheid.

Literatuur

Roel Helmers, Van haver tot gort, Bedum 1989
P.H. Havik, De werking van de pelmolen, 1928-29, origineel in Zaanse Molenmuseum, Koog aan de Zaan
Website: www.groningermolens.nl
Basiscursus Vrijwillige molenaar, hoofdstuk 12 De korenmolens

Met dank aan:

Vrijwillige molenaar Gerda Koster-Westervaarder
J.P. Molenaar, fotografie

Alice de Wit, de reizende correspondent

Goed is te zien de schuin naar de spruitbalk lopende steunbalk.

De afkomst van het achtkant

Tekst: Peter de Moes

Tekeningen: Gerrit Pouw

Voorzover we ons tot Nederland en de ons omliggende landen beperken is de standerdmolen het oudste en eerste type windmolen, uitgevonden in de 12e eeuw. Het tweede type, de stenen torenmolen, kwam 100 jaar later, ergens in de 13de eeuw. En welk type kwam er na de torenmolen – de wip of het achtkant? Dat weten we (nog) niet.

Wel is te zien dat de wipmolen afgekeken moet zijn van de standerdmolen, al is hij gebouwd volgens een ander principe. En het achtkant? Had dat misschien ook een voorbeeld of is het zuiver origineel?

De twee oudste watermolens

In de 16e eeuw, toen de poldermolens al ruim 120 jaar bestonden, hield men hier en daar nog altijd (kleine) polders droog met hoosvaten, handmolens, tredmolens en rosmolens. Met één roswatermolen bijv. kon men een poldertje van ca. 20 ha bemalen. Deze, met spierkracht aangedreven opvoerwerktuigen hadden als enige voordeel dat ze onafhankelijk waren van windkracht. Hoewel er slechts enkele aanwijzingen zijn dat men vóór 1407, toen de windwatermolen werd uitgevonden, bovengenoemde middelen al gebruikte, is het wel hoogstwaarschijnlijk. De eerste polders waren immers al ruim 100 jaar daarvoor, tegen het einde van de 13e eeuw ontstaan. Het droog houden van de polders werd door de gestaag dalende bodem steeds moeilijker.

De uitvinding van de polderbemaling op windkracht was dan ook zo belangrijk dat de hoogste gezagdrager in het land, Willem VI, Graaf van Holland, actie ondernam. Hij resideerde in Den Haag en stuurde twee heemraden uit Delfland naar Alkmaar om "een onderzoek te doen van den water, dat heer Florijs Van Alcmade ende Jan Grietsoen mitter molen uitgeworpen hadden".

Men had iets uitgevonden dat bijzonder welkom was, de poldermolen. Jammer genoeg is het bericht erg summier, want er staan weinig gegevens in. Het molentype en het gebruikte opvoerwerktuig zijn niet vermeld, hoewel het woord "uitgeworpen" op een scheprad zou kunnen duiden. En of de molen op windkracht werkte, staat er ook al niet bij. Toch moet het een windmolen geweest zijn. Dat valt op te maken uit de volgende vaststaande gegevens.

Florijs Van Alcmade en Jan Grietsoen behoorden tot een kleine kring van hoge ambtenaren. Van Alcmade

bewoonde een kasteel bij Leiden en Grietsoen was burgemeester van Leiden. Ze kenden elkaar, hadden kennis van waterbouwkunde en waren op de hoogte van de wateroverlast her en der. In 1407 waren ze bij Alkmaar aanwezig bij een uitzonderlijke gebeurtenis: er werd water mitter molen uitgeworpen. Hun baas, graaf Willem VI kreeg hiervan bericht en stuurde, zoals vermeld, twee vaklui (heemraden) naar Alkmaar om de molen die water uitwierp, te beoordelen. Als het een windmolen was, die misschien wel (veel) meer water kon opvoeren dan men ooit had meegemaakt, was het wereldnieuws.

En die eerste watermolen moet goed gewerkt hebben, want een jaar later, in 1408, krijgt Van Alcmade toestemming om in Zoeterwoude een windwatermolen te laten bouwen en te gebruiken. Bovendien krijgt hij het recht van "den wint van sijne watermolen". En dit feit maakt het voor 99% zeker dat ook de molen in Alkmaar een windmolen was.

Het type

Over de vraag naar het type ging men er in het verleden wat makkelijk vanuit dat er in 1407 nog maar één soort molen bestond, de standerdmolen. Deze moest dan zijn omgebouwd tot wipmolen, waarop men snel de conclusie trok dat het niet anders kon of de eerste watermolen was een wip! Maar recent onderzoek toont aan dat er in 1407 in Frankrijk, België en Nederland al torenmolens met (punt)kappen en binnenkruiging maalden. Zo was er in 1382 een torenmolen gebouwd in Geervliet, Zuid-Holland. De eerste poldermolens kunnen dus ook binnenkruisers zijn geweest. Bovendien zijn daar aanwijzingen voor:

- In 1413 kreeg de dijkgraaf van Delfland, Philips de Blote, die op kasteel Keenenburg bij Schipluiden woonde, toestemming van Graaf Willem VI om op zijn nieuw gebouwde watermolen ook koren te malen. In een binnenkruier (de staartkruiging is pas veel later uitgevonden) is meer ruimte om koren te malen dan in een (kleine) wip.
- Hetzelfde geldt voor de in 1438 te bouwen watermolen in Schoorl, waarvan was bepaald dat men er geen koren mee mocht malen.
- Uit archieven blijkt dat er in IJsselmonde binnenkruisers zijn gebouwd in 1438 en 1441, bij Zwijndrecht in 1440 en in Delft in 1450.
- Op een 16e eeuwse landkaart van IJs-

selmonde blijken de binnenkruiers te zijn vervangen door wipmolens. Op IJsselmonde maalden dus eerst binnenkruiers en later wipmolens.

- In Noord-Holland, de bakermat van de eerste watermolen, heerst de binnenkruier tot op vandaag de dag. De wipmolen is daar nauwelijks doorgedrongen.
- In de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden overheersten wipmolens. Die zijn daar wellicht omstreeks 1430 ontstaan toen in de Vijfheerenlanden windbemaling werd ingevoerd, dus na de uitvinding van de windwatermolen.
- Het (eventueel verkleind) nabouwen van een torenmolen in hout en het verlengen van het staakijzer in een lange, houten koningsspil (toren-korenmolens hadden geen koningsspil) om beneden het wateropvoerwerktuig aan te drijven eist heel wat minder denkwerk dan het veranderen van de standerdmolen in een wipmolen.

Want dat de wip is afgekeken van de standerdmolen wil niet zeggen dat beide typen als twee druppels water op elkaar lijken. Ja, van buiten bekeken hebben ze wel wat van elkaar weg, maar binnenin is het een ander verhaal. Om een scheprad aan te drijven wijzigde men de stander in een koker. De stander hangt eenvoudig tussen steekbanden, waarbij kruisplaten hem rechtop houden. Maar de koker staat op zware kokerbalken middenin een stevig bouwwerk, de ondertoren en wordt mede gedragen door het van de onderzetel voorziene boven-tafelement. Een principieel andere constructie. Dat was een nieuw idee, waaraan heel wat meer denkwerk aan vooraf moet zijn gegaan. Het enige wat bleef waren de twee draagpunten. Bij de standerdmolen de top van de stander en de zetel, bij de wip de onder- en de bovenzetel.

Als men een torenmolen in hout nabouwde behoefde men slechts de koningsspil "uit te vinden" om beneden een scheprad aan te drijven. Dat uitvinden betekende niet meer dan de vervanging van het staakijzer in een lange, houten spil.

Achtkant en veelkant

Als de eerste poldermolen dan geen wip was kan het een veelkant of direct al een achtkant zijn geweest. De tot nu toe oudst bekende typeaanduidingen 'achtkant' en 'wipmolen' dateren echter pas uit 1526, ruim 100 jaar na de uitvinding. Toen verzocht men bij Loosduinen "te mogen stellen een achtkante molen up te selve plaetsche daer nu haer wipmolen staat".

De wipmolen bestond in 1526 zeer waarschijnlijk al 80 à 90 jaar. De vraag is nu of het achtkant pas kort voor 1526 is uitgevonden. Ik denk dat hij er al veel en veel eerder was. Een aanwijzing dat er al heel vroeg achtkanten bestonden is te vinden in een rekening uit 1441 over de bouw van de bovengenoemde nieuwe molen in de Zwijndrechtse waard. Daarin staat: "Item ghegheven van 8 stijlen ende van 1 molenroede die verwrocht sijn...." Omdat volgens die rekening die acht stijlen veel duurder waren dan andere onderdelen maakte P.J.M. de Baar daaruit op dat het achtkantstijlen waren en dat die molen, gebouwd in 1440, dus een achtkant was. Maar kleine afbeeldinkjes van binnenkruiers op antieke landkaarten zien er eerder rond uit dan als achtkant. Daarom meent Bicker Caarten dat uit de ronde stenen torenmolens eerst veelkantige houten binnenkruiers zijn ontstaan.

In Nederland kennen we één veelkant, het zestienkant 'De Hoop' in Horn.

Deze korenmolen heeft geen bintlagen tussen de stijlen, maar is een z.g. veldconstructie, die zwak, duur en onlogisch is (zie fig. 2). Al snel na de bouw moest men hem rondom met veldkruisen versterken. Als de Middeleeuwse veelkanten (als ze al hebben bestaan) dezelfde slappe

Afb.2 Het zestienkant in Horn L. De slappe veldconstructie is versterkt met extra veldkruisen en korbelen.

veldconstructie hadden zullen ze spoedig zijn opgevolgd door het veel sterker en bovendien eenvoudiger te bouwen achtkant.

Torenspits

En daar komt nog bij dat de molenmakers het achtkant niet hoefden uit te vinden! In vele dorpen en steden had men houten achtkante torenspitsen als voorbeeld (zie fig. 1).

Ergens behoefde een plaatselijke timmerman-molenmaker op z'n zondagse kerkgang maar even een blik op de torenspits te werpen en ineens het licht zien!! De bouw van torenspitsen was begonnen in de 12e eeuw, in Frankrijk. In het begin van de 15e eeuw liep de ontwikkeling ervan in Europa op z'n eind en lag de bouwwijze vast. In het standaardwerk van Friesland Ostendorf staan 78 tekeningen van torenspitsen. Ze tonen ondertafelementen op de (meestal vierkante) stenen toren, verder achtkantstijlen, veldkruisen, veldregels en korbelen.

In diverse constructies van torenspitsen lopen de bintbalken van de achtkantstijlen naar een vaste stijl middenin het achtkant. Daar had men dus niks aan in een molen, want precies daar moet immers de koningsspil draaien. Maar andere constructies lijken als twee druppels water op de bintlagen van ons achtkant. Het bouwen van torenspitsen en molens is specialistenwerk. De bovengenoemde timmerman-molenmaker kon anno 1407 in een plaatselijke torenspits gaan kijken om te zien hoe een achtkant in elkaar zat. Misschien was hij al met de constructie bekend, omdat hij er aan gewerkt had.... Hij behoefde het bovenste deel, de tot een punt toelopende spits maar weg te denken en vervangen door een (punt)kap. Op grond hiervan lijkt het mij heel goed mogelijk dat men de achtkante poldermolen ver voor

Afb.1 Achtkante torenspits. Tekening naar het origineel van Friedrich Ostendorf.

1526 al toepaste. En misschien zelfs al snel na de experimenteerfase, na 1408. In dat scenario zou de wip pas na het achtkant zijn ontstaan.

Het gevlucht

Volgens onderzoeken door Dr. Luc Goeminne is de standerdmolen in het zuidwesten van het Oude Graafschap Vlaanderen ontwikkeld rond 1150. Na een snelle toename in België drong hij rond 1200 door in Nederland. Tot omstreeks 1400 was het gevlucht niet groter dan ca. 18 m. Pas na 1500 werd dit de gebruikelijke 22 à 24 m. Dat kan er op wijzen dat ook de roeden van de eerste windwatermolens niet langer dan 18 m. waren. Die roeden waren dwarsgetuigd, d.w.z. de hek- kens voor en achter de roede even breed. De totale

Afb.3 De torenspits van Hilversum op 3-12-1971. Brandende "achtkantstijlen, veldkruisen en veldregels".

hekbreedte van de Middeleeuwse roeden is (nog) niet bekend. Met een dwarsgetuigd gevlucht en zonder (veel) zeeg presteerden de oudste watermolens minder dan de ons bekende langsgetuigde wieken met zeeg. Maar die eerste watermolens zullen waarschijnlijk geen zware taak hebben gehad, het verschil tussen polder- en boezempeil was nog klein.

Op 3 december 1971, 's middags tegen 5 uur, begon de Oude Kerk van Hilversum te branden. Al snel sloegen de vlammen door het dak en vrat het vuur zich naar de toren. Een toegestroomde menigte zag vanaf de Kerkbrink eerst alle leien na 't doorbranden van het kleedhout naar beneden vallen en daarna was het brandende skelet duidelijk tegen de vuurgloed te zien (foto). Een kijker, die jaren later vrijwillig molenaar zou worden zag het allemaal gebeuren. Hij woonde toen in Het Gooi, verhuisde later naar Groningen en werd in de jaren '80 vrijwillig molenaar op 'De Jonge Hendrik' in Den Anel, collega Martin van Doornik. Toen hij zich afvroeg hoe men op het idee van het molenachtkant was gekomen, kwamen de brandende 'achtkantstijlen, veldkruisen en veldregels' van de torenspits hem weer voor de geest.

Het opvoerwerktuig

De vraag naar het gebruikte wateropvoerwerktuig in de eerste watermolens lijkt niet zo moeilijk.

In 1407 waren het scheprad, de waterschroef en het waterrad allang geen nieuws meer. Het trommelrad (een scheprad) is voor het eerst beschreven door de Romeinse architect Vitruvius in ± 20 voor Chr., maar de Assyriërs moesten het al hebben gekend. Op een opgegraven kleitablet uit 1300 voor Chr. staat in spijkerschrift: "Hij die het tredrad van het scheprad bedient krijgt een vergoeding". De schroef is een uitvinding van Archimedes omstreeks 300 v. Chr. En het waterrad, dat korenmolens aandreef, is in Nederland bekend vanaf de 8e eeuw. Voor iemand die anno 1400 een door water aangedreven waterrad zag draaien was het niet zo moeilijk om het scheprad te bedenken. Laat het waterrad met mens- of paardenkracht andersom draaien en je voert water op! Zoals boven reeds vermeld hield men hoogstwaarschijnlijk vóór de uitvinding van de windwatermolen kleine poldertjes droog met handmolens, tredmolens en rosmolens. Het staat vast dat men die opvoermiddelen nog in de 16e eeuw gebruikte. Met de hand kun je een ton bedienen, een scheprad echter met een tredmolen en een paard.

Vanaf het prille begin begon de poldermolen langzaam maar zeker aan z'n zegetocht. In 1450 malen er ca. 40,

in 1500 zijn het 170. Het zullen er in werkelijkheid veel meer geweest zijn, want in Zuid-Holland werd de opmars van poldermolens al snel aan regels gebonden. In 1460 bepaalde het Hoogheemraadschap van Rijnland, opgericht vóór het jaar 1200, dat iemand zonder vergunning geen watermolen mocht bouwen. Want iedere poldermolen erbij belastte de boezem extra, waardoor onbemalen polders die nog via sluizen en duikers loosden, nadeel ondervonden.

Bronnen

P.J.M. de Baar, 'Heer Floris van Alcmade, Ridder, de waterbouwkundige', in '25 Jaar Rijnlandse Molenstichting', 1983.

Dr. Paul Bouters, 'Van zadelsteen tot zetelkruier', boek 1, Gent 1998.

A. Bicker Caarten, 'Middeleeuwse watermolens in Hollands polderland', 1990.

Dr. Luc Goeminne in 'Molenecho's', September – October 1984.

Friedrich Ostendorf, 'Geschichte des Dachwerkes', Leipzig, 1908.

Anton Sipman, 'Molenbouw', 1975.

Leefbaar laagland, 1993, onder redactie van G.P. van der Ven.

Hout op de molen

In de opleiding zoals het Gilde die verzorgt, wordt veel aandacht besteed aan allerlei onderdelen van molens. Het merendeel van die onderdelen is gemaakt van hout en over dat hout gaat dit stukje. Uit gezegden als: 'uit het goede hout gesneden zijn' en 'alle hout is geen timmerhout' blijkt al dat er veel verschillen bestaan.

Natuurlijk zijn de kenmerken van hout verschillend per soort: essen en iepen zijn taai en hebben hoge weerstand tegen splijting; pokhout is zelfsmidend, dus wordt het gebruikt voor lagere, enzovoort. Maar de kwaliteit, dus de geschiktheid voor het gebruik als onderdeel in een molen, hangt af van heel wat zaken. Hoe meer we daarvan begrijpen, hoe beter we kunnen beoordelen of een stuk hout, of een houtsoort, ergens geschikt voor is. We kunnen onder meer letten op:

1. Bouw van het hout
2. Het draadverloop en de aanwezigheid van kwasten
3. De manier waarop het hout uit de boom is gezaagd
4. Kernhout en spinthout
5. Het wateren van hout
6. Onderhoud

1. Bouw van het hout

Hout bestaat onder meer uit diverse soorten houtvezels waartussen in loofhout ook houtvaten lopen. Elke soort hout heeft mergstralen die van het hart naar de buitenkant van de boom lopen. Op de sterkte hebben ze meestal niet veel invloed; wel op het splijten van het hout: als de mergstralen groot zijn, splijt het hout meestal makkelijker.

Alleen loofhout heeft houtvaten, naaldhout niet. Bij sommige boomsoorten zoals eik en es zie je die houtvaten heel makkelijk: ringen van gaatjes van ongeveer eenderde millimeter doorsnee die 'langs de jaarringen' lopen. Als je met een stanleymesje een klein stukje van de kopse kant van een plank (of een tak, boomstronk etc.) mooi glad snijdt – pas op je vingers – en dat vlakje met een loep bekijkt, kun je die houtvaten mooi zien (bij eiken al met het blote oog). Bij sommige houtsoorten als berken en linde zijn die houtvaten, de gaatjes die we

zien, veel kleiner, en bijvoorbeeld bij kersen en esdoorn zijn ze echt heel klein. Een ander verschil: bij sommige bomen, zoals eiken en iepen, liggen de houtvaten in een rij naast elkaar (die rij noemen we een jaarring, hoewel dat eigenlijk niet helemaal klopt). Zulk hout noemen we ringporig, van ring en pore= gaatje. Esdoorn en beuken zijn verspreidporig en hebben dus ook veel minder duidelijke jaarringen. Bij de duidelijke jaarringen van grenen en vuren zien we geen gaatjes, maar donkere banden van hout waar extra veel hars in zit.

Wat is hier nu belangrijk aan?

Dat bij hout met grote vaten, zoals eiken, als het erg langzaam groeit, de jaarringen dicht op elkaar zitten. Dat betekent dat de doorsnede van het hout dan voor een groot percentage uit die houtvaten, de gaatjes dus, bestaat, het effect van gatenkaas dus. Als hout snel groeit, zijn er per vierkante centimeter doorsnede veel minder van die gaatjes. Een rij (eigenlijk een hele ring die om de hele boom heen loopt) gaatjes naast elkaar is een verzwakking van de structuur. Hoe meer van die rijen met gaatjes, hoe zwakker. Hout dat snel is gegroeid, is dus sterker. Niet voor niets zijn er voor ladders die van essenhout worden gemaakt eisen gesteld aan het aantal jaarringen dat het daarvoor gebruikte hout per centimeter mag hebben. Let daar dus op, vooral bij eiken kan dit van belang zijn. Bij naaldhout zoals grenen, douglas en vuren is de hoeveelheid jaarringen per centimeter van minder belang. Meestal geldt daarbij juist: hoe dichter de jaarringen op elkaar zitten, hoe beter (sterker) het hout is.

Tenslotte is het 't beste wanneer de groeiringen op regelmatige afstanden zitten, dus niet afwisselend stukken met de ringen ver uit elkaar en dan weer dicht op elkaar.

2. Het draadverloop en de aanwezigheid van kwasten

De vezels van hout lopen niet altijd mooi recht. Meestal hebben naaldbomen een prachtig rechte draad, maar soms erg veel kwasten. Als je kijkt in de buurt van een

kwast (ook knoest genoemd), zie je dat de draad van het hout daar 'omgebogen' is. Dat gebeurde toen de stam van de boom geleidelijk aan over de wond heen groeide die ontstond nadat een zijtak werd afgezaagd (of was afgebroken). Hout met veel knoesten heeft dus veel stukken met 'omgebogen draad'. Al zijn de kwasten zelf vaak keihard, ze dragen niets bij aan de sterkte van een balk of plank, integendeel. Hoe meer kwasten, hoe slechter de kwaliteit. Een vervelende eigenschap van kwasten is dat ze soms los gaan zitten en uit de plank vallen, waarin dan een gat zit.

Ook door andere oorzaken kan de draad van hout anders dan recht zijn. Zo heb je bomen met 'draaigroei'. Als je voor zo'n boom staat, lijkt het of de bast als een spiraal om de boom heen zit. Het hout is ook zo gegroeid en uit een dergelijke boom haal je nooit eerste-klass hout. Natuurlijk komt draaigroei zowel in ernstige als in lichte mate voor en in het laatste geval zal men vaak proberen er nog wat van te maken op de zagerij. De planken die je dan krijgt zijn makkelijk te herkennen: de 'vlammen' ervan (die kun je vrijwel altijd zien, is het niet op de brede, dan wel op de smalle kant) lopen niet recht met de plank mee, maar scheef! Logisch dat zo'n plank minder sterk is: de draad van het hout loopt immers in een andere richting dan de plank zelf. Behalve draaigroei kunnen ook warrige en golvende draad voorkomen. Vaak heb je dat bij het worteluiteinde van een stam. Voor meubelen is zoiets heel decoratief (en dit hout kan soms een goede prijs opbrengen) maar voor onderdelen waarop grote krachten komen te staan is het ongeschikt. Hout met een wat golvende draad is voor de meeste doeleinden geen probleem. Het belang van het draadverloop is het grootste bij relatief lange, dunne stukken zoals (stelling)delen en de korte (meestal toch wel een meter of 8 à 10) of lange schoor of lange spruit, heklaten, etc.

Bij tropische houtsoorten die op molens gebruikt worden, zoals bilinga (maar ook bij soorten als mahonie, meranti en lauan, ook die vind je af en toe op molens) kan kruisdraad voorkomen. Het oppervlak van het hout vertoont dan parallel lopende streken glad en ruw hout. Dit komt door het schaven, wat vanaf een kant, dus door die kruisdraad om en om met de draad mee en er tegenin gebeurt. Kruisdraad maakt hout vaak eerder sterk dan zwak, tenzij het in heel dunne delen (dunner dan 2 à 3 cm) voorkomt.

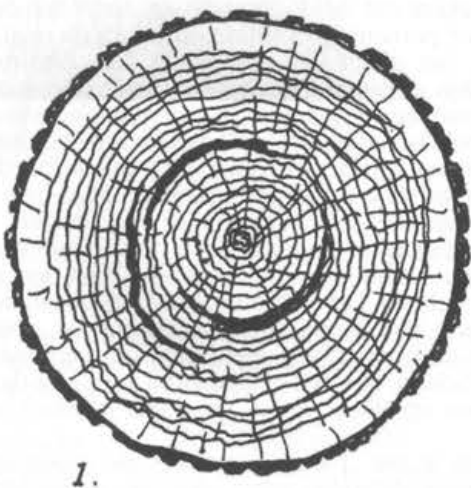

Fig 1 Ringscheuren.

De 'draad' bij typisch kammen- en stavenhout zoals palmhout (Buxus), azijnhout, bolletrie, groenhart, en bij voor lagers gebruikt pokhout is vaak heel fijn, de structuur is regelmatig en vast. Het is daardoor niet zo'n pro-

bleem als het niet helemaal rechtdradig is. Uitzondering is robinia (vaak ten onrechte acacia genoemd), wat voor kammen vrij veel wordt toegepast, maar wat wel duidelijke groeiringen heeft. Bij robinia moet je dus goed op de draadrichting letten!

3. De manier waarop het hout uit de boom is gezaagd

We gaan er nu even van uit dat er een helemaal gave boom, een halve meter dik, met mooi gelijkmatig gegroeid hout, recht van draad, zonder al te veel kwasten, zonder draaigroei etc. naar een zaagmolen gaat om te worden gezaagd tot planken. De boom wordt voor het zaagraam gelegd, met bijvoorbeeld 9 zagen op onderlinge afstanden van 5 centimeter, we krijgen dan 10 planken. Daarna wordt de stam keurig opgezaagd. Welke planken zullen het mooist zijn (afgezien van hoe groot ze worden, ook afgezien van eventuele scheuren in het hout)? Het middelste paar. En waarom? Omdat bij de middelste planken de groeiringen lopen van de ene brede kant naar de andere brede kant. Je kunt ook zeggen: de groeiringen lopen evenwijdig met de smalle kant van de plank. Dat kun je goed zien aan de kopse kant. Die planken heten kwartiers gezaagde planken. Vroeger werd namelijk een boomstam eerst in vier kwarten gezaagd, vervolgens zaagde men dan van de vlakke kanten om en om een plank af (in het bovenste diagram rechts onderaan). Ze zullen meestal nauwelijks kromtrekken en blijven meestal ook in de lengte mooi recht. Nadat de schorskant eraf is gezaagd, zie je aan die kant van de plank, dus op de smalle kant, de vlammen.

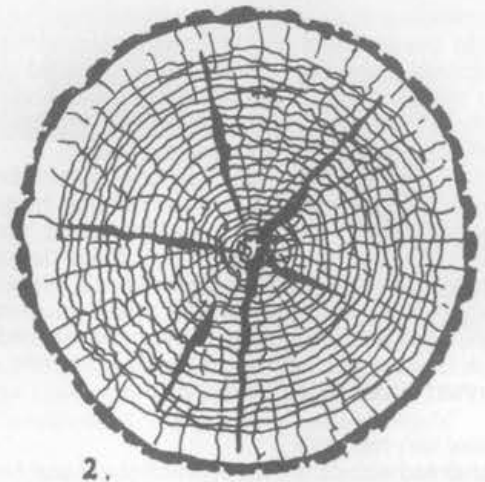

Fig. 2 Hartscheuren.

En de planken aan de buitenkant dan? Die planken, even afgezien van de allerbuitenste (de schalen, die bestaan voor een flink deel uit schors en zijn erg smal), zien er heel anders uit. De jaarringen lopen, als je naar de kopse kant kijkt, van de ene smalle kant met een bocht naar de andere smalle kant. Dit noemen we dosse gezaagd. Op de brede kant zien we (onder meer) bij eiken, grenen, vuren, iepen en essen duidelijke 'vlammen'. Deze planken zullen nogal werken. Ze trekken in de breedte krom: ze gaan bol staan naar de binnenkant van de boom, de 'hartkant' toe. Gebruik je dit soort plank als stellingdeel, bevestig ze dan altijd met de hartkant naar boven.

Die kant komt immers wat bol te staan zodat dan het regenwater er extra makkelijk afloopt. Houd er ook rekening mee dat deze planken soms in de lengte kromtrekken. Bij de overblijvende planken, tussen het midden en de zijkant, lopen de groeiringen (gezien op de kopse kant) ongeveer schuin. Ook deze planken zullen wat kromtrekken, maar minder dan de

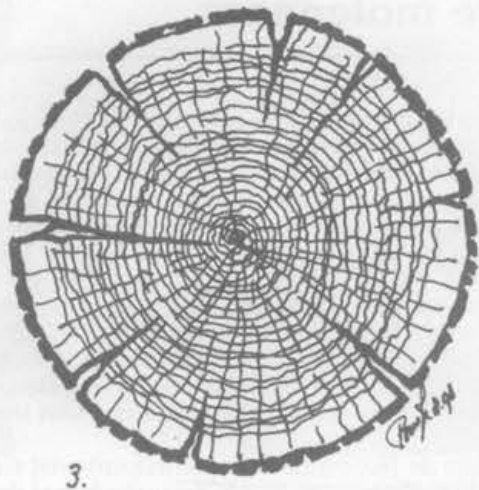

Fig. 3 Wind- of vorstscheuren, ontstaan door ongelijkmatig of onjuist drogen.

buitenste. Houd bij gebruik in de molen ook hier de hartzijde boven.

Op de zaagmolens of zagerij kan men, door volgens een bepaald schema te zagen (dus niet, zoals boven, alles in een keer), zo veel mogelijk kwartiers gezaagd hout uit een boom halen. Omdat dit meer werk vereist, is dat duurder. Daar staat tegenover dat de kwaliteit van het hout beter is.

Tenslotte kijken we nog even naar een plank waar het 'hart' van de boom zelf in zit. Vaak is het hart van de boom de zwakste plek waar scheuren ontstaan en rot het eerst optreedt. In het voorbeeld dat we net besproken is het verstandig om de middelste planken (dus kwartiers gezaagde planken) nog eens in de lengte doormidden te zagen, door het hart heen. Je krijgt dan wel planken die maar half zo breed zijn. Of ze worden nog wat smaller als je het hart er helemaal uit zaagt, wat eigenlijk het beste is. Maar de kwaliteit van die planken wordt daardoor wel zoveel hoger, dat de waarde (uitgedrukt in geld, maar ook voor gebruik) er groter door wordt.

De boom zelf kan gebreken hebben, of die door onjuiste behandeling (na het kappen te lang in het bos liggen) krijgen. Zie figuur 1, waar je ringscheuren ziet. Dit is vaak een gebrek van de boom zelf. Figuur 2 toont hart-scheuren, vaak ook een gevolg van rot die al tijdens het leven van de boom begon. Figuur 3 laat wind- of vorst-scheuren zien: ontstaan door ongelijk of te snel drogen na de kap, of doordat de boom niet op tijd is verzaagd. Om de nadelen, de gebreken in het eindproduct (balken en planken) en de hoeveelheid afvalhout zoveel mogelijk te beperken zijn diverse zaagsystemen bedacht (zie de afbeeldingen).

4. Kernhout en spinhout

Veel bomen hebben hout dat aan de buitenkant lichter is dan in het midden. Is er een duidelijke grens, dan spreken we van spinhout (buiten, licht) en kernhout (binnen, donker). Kernhout is meestal sterker en duurzamer dan spinhout, hoewel bij sommige boomsoorten, zoals vuren, het verschil niet groot of zelfs onzichtbaar is. Vooral met het oog op houtworm en andere aantastingen is dit verschil van belang. Spinhout gebruiken is vragen om problemen. Natuurlijk kun je op veel manieren het hout impregneren of verduurzamen, de startpositie blijft slecht en dit soort oplossingen werkt vaak maar tijdelijk. Er is een oplossing die (bij sommige houtsoorten) wel prima en definitief voldoet en die wordt hieronder besproken.

Wanneer een balk oud (en vuil) is, kun je dan zien of er spinhout aan zit? Vaak wel: het spint zit immers aan

de buitenkant van de boom. Als die balk een (of meer) 'afgeronde' gladde kanten vertoont, dus er ontbreekt een stukje van de rechthoekige of vierkante doorsnede, komt dat haast altijd doordat daar de buitenkant van de boom zit. En daar zit spinhout ook altijd. Dit soort stukken extra op houtworm controleren is echt geen luxe. Vooral het spint van grenen en iepen is heel gevoelig voor worm.

5. het wateren van hout

Bij vrijwel alle zaagmolens, althans in Nederland, werd vroeger een groot deel van het te zagen hout, meestal een boomstam waar de takken van afgezaagd waren, in een vijver gelegd. Sommige stammen bleven drijven, andere zonken, dus werd nauwkeurig bijgehouden waar welke stam lag en sinds hoe lang. Dat wateren deed men niet voor niets en zaagmolens en zagerijen die topkwaliteit hout willen leveren, doen het nog steeds. Het effect van wateren is dat het spinhout, doordat het meerdere jaren onder water ligt, langzaam aan steeds meer het karakter krijgt van kernhout. Ook worden geleidelijk bepaalde stoffen uit het hout opgelost. De zagers zeggen dan dat 'het vuur eruit is' wat vooral bij eiken van belang is; eiken wordt door wateren dus kwalitatief beter. Ander hout dat door wateren enorm verbeterd is iepen, larijs en noten (het laatste wordt, vooral vanwege de prijs, niet op molens gebruikt hoewel het zeer sterk is). Gewaterd iepen wordt veel minder door worm aangetast en spinhout van gewaterd iepen is volwaardig hout. Ook grenen kan door wateren wel wat verbeteren. Beuken, een houtsoort waar houtwormen verzet op zijn, wordt aanmerkelijk beter door het te wateren.

Een algemeen voordeel van wateren is dat het hout later veel minder zal werken en kromtrekken. Tenslotte zijn er enkele houtsoorten die je nooit moet wateren. Wat op molens gebruikt hout betreft is hier alleen essenhout van belang. Essen wordt op molens gebruikt voor stelen en handspaken, juist omdat het zo taai is. Door wateren verliest essen een deel van die taaiheid en dat wil je nu net niet.

6. Onderhoud

Hout is en blijft een natuurlijk materiaal en dus is het vergankelijk. Regelmatige controle op worm en boktor, af en toe schoonvegen (als het al te vuil is, ontdek je aantastingen misschien pas als het te laat is) hoort er gewoon bij. Wassen van kammen, zonodig keren van staven, controle of pokhouten lagers mooi regelmatig slijten, wanneer dit en soortgelijk werk naar behoren en op zijn tijd wordt uitgevoerd, gaan houten onderdelen lang mee. Kijk bij een routinecontrole eens hoe het hout zich onder die mooie groene verflaag houdt. Hout dat niet kan ademen kan soms van binnen uit wegrotten. Hoe lang geleden zijn de stellingdelen voor het laatst geteerd? De heklatten in de olie gezet? De lange spruit geschilderd?

Ontdek je een aantasting, een scheur of iets dergelijks, schaam je er dan niet voor, dit soort dingen is niet altijd te voorkomen. Erger kun je wel voorkomen door er op tijd iets aan of tegen te doen. Geef 'dat rothout' niet de schuld van zaken die aan onachtzaamheid van mensen liggen. Hout is en blijft een prachtig, essentieel materiaal voor molens, vooral als het goed wordt toegepast en onderhouden. Onderhoud is behoud!

Willem Hurkmans
Tek. G.J. Pouw

Het gilde van vrijwillige molenaars

Afd. GELDERLAND

Voorjaarsexcursie 26 maart 2005

De plaats van samenkomst was Herberg DE LUCHTE te Spankeren.

In de uitnodiging was vermeld dat de ontvangst was vanaf 09.00 uur. Toen wij precies om 09.00 uur arriveerden, zaten er al zo'n vijftien deelnemers aan de koffie en... het liep storm.

Maar liefst zesenvijftig personen hebben deelgenomen aan deze excursie.

Tijdens de koffie werd er al druk bijgepraat en de stemming zat er meteen al goed in.

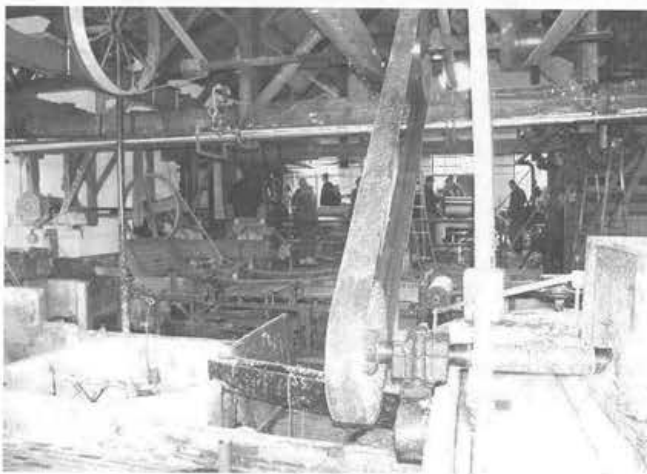
Omdat het maximum aantal gelijktijdige bezoekers voor de Touwslagerij te Gorssel 30 personen is, hadden we twee routebeschrijvingen. Elke route had hetzelfde programma, waarbij alleen het bezoek aan de touwslagerij en molen Nooit Gedacht was omgewisseld.

We vertrokken met een beetje mist om 9.45 uur naar de MIDDELSTEMOLEN te LOENEN, daar werden wij als collega molenaars hartelijk ontvangen met koffie en koek.

De Middelstemolen bleek een bezoek zeer zeker waard.

We kregen eerst uitleg over de geschiedenis van de molen, de productiemethode en de grondstoffen. Daarna gingen we in twee groepen met een gids de (water)molen bezichtigen met uitleg hoe alles werkt.

Een kijkje achter de schermen van een papiermolen

In de fabriek wordt de stof, de basis waaruit al het papier gemaakt wordt, niet gemengd door een moderne pul-

per, maar gemalen door een ouderwetse 'Hollander'. Een breed tandwiel waarmee, evenals destijds, de grondstoffen met veel water in de vereiste samenstelling en conditie worden gebracht om vervolgens op de langzeef vervaardigd, of met de hand geschept te worden tot papier.

Fijn, dat deze pas gerestaureerde molen in samenwerking met de bovenslagpapiermolen in het Openluchtmuseum te Arnhem en windmolen De Schoolmeester te Zaandam op ambachtelijke wijze kunstenaars- en grafisch papier kunnen maken waar nog veel vraag naar is.

Dank aan de Nederlandse Papierindustrie dat eind jaren 1980 de geldmiddelen beschikbaar stelde om deze alleraardigste authentieke Veluwe papiermolen van de ondergang te kunnen redden.

Met dank aan onze gidsen vertrokken wij weer om 11.30 uur.

Via Klarenbeek, waar de mogelijkheid was voor een foto stop molen DE HOOP in Klarenbeek en DE WILPERMOLEN te Posterink.

Om 12.00 uur was groep 1 in Gorssel Touwslagerij-Museum Steenberg

Duidelijk weer eens iets anders dan de gebruikelijke molens die bezocht werden, al met al zeer leerzaam.

De heer Steenberg sr. gaf ons een uitgebreide uitleg over zijn ambachtelijk touwslagerijbedrijf.

Hij demonstreerde diverse machines en wat allemaal van touw gemaakt kon worden. Het was een geweldig betoog door een ouderwetse vakman die weet waarover hij praat en de luisteraars boeide.

Dit bedrijf bestaat al vele jaren en fijn dat het bedrijf weer over gaat op zijn zoon die het wil voortzetten.

Zoiets moois mag nooit verloren gaan.

Om 13.00 uur vertrokken wij met een mogelijkheid voor een fotostop molen GEERTRUIDA CORNELIA te Gorssel naar Warnsveld. In café-restaurant De Pouw was er gelegenheid voor de lunch waar we de mensen van route 2 wederom ontmoetten, intussen was het lekker zonnig weer geworden.

14.30 uur naar molen NOOIT GEDACHT te Warnsveld die dit jaar zijn 100-jarige bestaan gedenkt.

In 1850 is de eerste molen, gebouwd op mei 1869, door blikseminslag afgebrand. 14

Praten en breien gaat niet samen, maar het nuttigen van een goed verzorgde lunch, dat lukt wel.

oktober 1869 herbouw gereed en weer maalvaardig. Op 21 april 1891 weer door blikseminslag getroffen, schade beperkt, maar op 19 maart 1905 door blikseminslag volledig vernield maar nog in datzelfde jaar in augustus weer volledig hersteld.

De molenaars Abelskamp sr. en jr. en Van Dalen gaven uitleg, er was een koppel stenen opengelegd zodat het pandscherpsel en de Engelse rijen goed bekeken konden worden. Tevens mocht een ieder een bilhamer hanteren om ook dat eens onder deskundige leiding te oefenen. Een werkje dat alleen zeer deskundigen kunnen.

Voor geïnteresseerden was een brochure samengesteld over deze bijzondere molen met zijn Ten Have kleppen, op de buitenroede, en zijn andere wiekverbetering systemen. Tevens was er aandacht besteed aan de molenstenen, het scherpsel en het billen van de stenen.

Om 15.30 uur vertrokken we naar Ruurlo, Houtzaag-Korenmolen AGNETA.

In Vorden was er even gelegenheid voor een dubbele fotostop bij molen DE HOOP (triest zoals die erbij staat met een afgezaagde roe) en de in goede staat verkerende molen OP 't HOGE. De zagers in Ruurlo, die ondergebracht zijn in de Stichting VRIENDEN van de MOLEN AGNETA en de heer Vaags (molenmaker) heetten ons van harte welkom. Ook hier weer ontvangst met koffie-thee en kruidkoek of cake.

Er was veel belangstelling voor het zagen. Heel even werd nog geprobeerd om met het wiekenkruis te zagen, maar er was te weinig wind. Om toch het zaagwerk te kunnen demonstreren werd dus maar gekozen om te zagen 'op' de motor.

De enthousiaste zagers-molenaars gaven uitleg over het onderstoppen van de boom op de zaagslede, het knevelen van de stam, het steeds weer net op tijd verwijderen van stophout met knevel voor het zaagraam en direct weer aanbrengen na het zaagraam en de werking van het krabbelwerk.

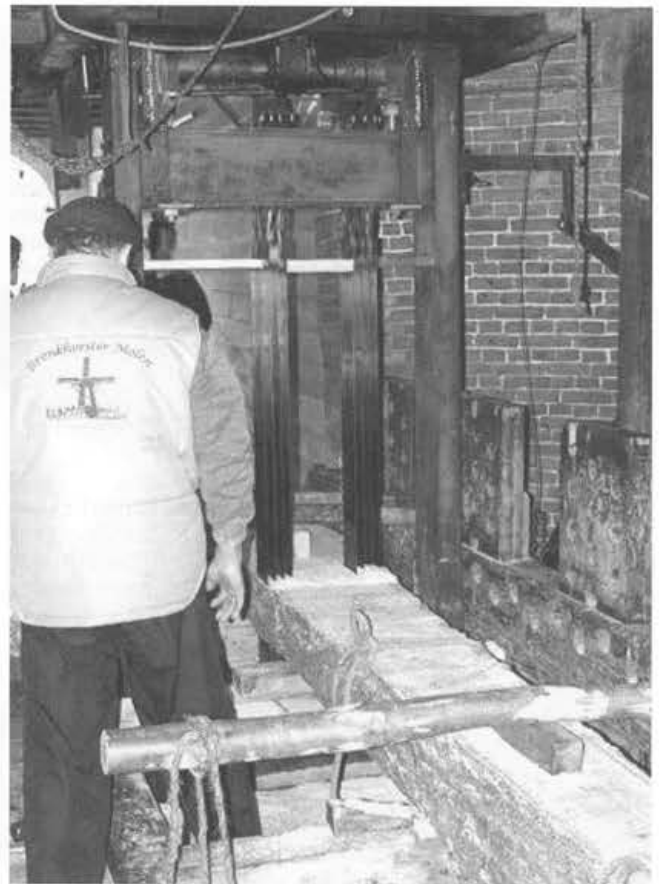
Tevens werd gedemonstreerd hoe de zaagbladen met de hand geslepen worden.

Mooi werk dat zaagwerk op een zaagmolen, ook de geur van versgezaagd hout doet vakmensen goed.

Agneta zagers en eigenaar Vaags veel dank voor jullie inzet en een goede toekomst toegewenst.

Om 17.30 uur vertrokken de laatste deelnemers vanaf de Agneta naar huis en was de voorjaarsexcursie teneinde. Net op tijd, want op dat moment begon het lichtjes te regenen.

Het was weer een hele gezellige dag, fijn om met zo'n grote groep mensen die allen dezelfde pet op hebben molens te bezoeken en uitleg te krijgen over andere toepassingen met molens.

Een werkende zaagmolen is niet alleen interessant om te bekijken maar het ruikt er ook zo lekker naar vers hout.

Ook de onderlinge contacten worden weer eens aangehaald en dat is belangrijk voor het voortbestaan van het Gilde.

Dank aan alle gastgevendende vriendelijke mensen voor jullie ontvangst.

Organisatie Nico van den Broek uit Warnsveld en Jan Simon uit Lochem
beide vrijwillig molenaars op molen NOOIT GEDACHT te Warnsveld.

Verslag en foto's : Jan Simon en Nico van den Broek

Kleine berichten

Even voorstellen

Via dit stukje wil ik me even voorstellen aan alle leden van het Gilde. Mijn naam is Frans Tullemans en ik ben door de algemene ledenvergadering van 2 april j.l. gekozen in het hoofdbestuur. Binnen het bestuur ben ik verantwoordelijk voor de ledenadministratie en als webmaster voor de website van het Gilde.

Ik ben op dit moment 58 jaar en mijn werkzame leven speelde zich 37 jaar af in diverse takken van de automatisering bij Philips en aanverwante bedrijven. Vanwege een grote reorganisatie is mij drie jaar geleden een vertrekregeling aangeboden die ik geaccepteerd heb. Ik ben getrouwd en woon in Geldrop onder de rook van Eindhoven. Behalve met molens wordt de vele vrije tijd gevuld met fietsen en wandelen.

Toen mijn vrouw me in voorjaar 1993 wees op een artikelje in het plaatselijk weekblad waarin een assistent molenaar werd gevraagd voor korenmolen 't Nupke

konden we allebei niet bevroeden waar dat toe zou leiden. Bij het eerste bezoek aan de molen werd ik onmiddellijk door het molenvirus geïnfecteerd. In juni van dat jaar begon ik mijn opleiding bij Gerard Sturkenboom en in 1996 slaagde ik voor het examen. Sindsdien draait er veel om molens in mijn leven. Ik ben bijna iedere zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur te vinden op molen 't Nupke om daar op ambachtelijke wijze nog graan tot meel te malen, samen met collega-molenaar Hans Tielemans. Ook maak ik al negen jaar deel uit van het afdelingsbestuur Noord-Brabant, waarvan de laatste 4 jaar als voorzitter. Aangezien ik van mening ben dat een bestuur regelmatig vers bloed dient te krijgen, zal ik me in de loop van dit jaar uit het afdelingsbestuur terugtrekken. Tevens zit ik nog in het bestuur van de Peellandse Molenstichting en dus nu sinds kort in het Gildebestuur.

Vraag

Welk gildelid kent de straatnaam 'molenaarsbreed'? Een familie kocht dit straatnaambord (zie foto) ooit op een rommelmarkt. De vraag is waar deze straat ligt, dat weet echter tot op heden niemand. Kunt u ons verder helpen?

Joh. Tigelaar
Peelstraat 55
7887 TL Erica
e-mail: jterica@planet.nl

De molen 'Tot Voordeel en Genoegen' te Alphen Programma 2005

- 19 juni Molenbrood proeven, div. soorten
Tarwe-uien-mais
Van 14.00 tot 16.00 uur
- 17 juli Fietstocht 20 of 40 km of de verentocht
40 Zwitserse gasten op de molen, start vanaf de molen
- 21 aug. Koren op de molen van Alphen
tussen 14.00 en 16.00 uur Het Hollandse lied
- 4 sept. Dijkloop gemeenten West Maas en Waal
Muzikaal optreden door "Die Reichende Kapelle"
Van 12.00 tot 16.00 uur
- 10 -11 Nat. Monumentendag.
- sept. Draaien en malen
Oude ambacht molenaar

Muzikaal optreden door SENIORENORKEST MAAS EN WAAL. Zondag 11 sept. 14.00 uur tot 16.30 uur.
Het hele jaar verkoop van div. soorten meel en mixen broodmix, pannenkoekenmix, poffertjesmix.
Alles gratis entree
informatie: 0487-561440

molenaar Jeg Li, e-mail: jeg.li@12move.nl
www.maaswaalweb.nl/molens-alphen
Gids: Cobie van Os

Opvolging gezocht

Na 4 jaar redactiewerk ga ik een punt zetten achter mijn activiteiten voor de Gildebrief. Hein Steinz heeft inder tijd gevraagd of ik hem wilde helpen bij het redigeren van de Gildebrief, wat ik steeds met plezier heb gedaan. Toegenomen werkdruk, familie-omstandigheden en andere vrijwilligerstaken hebben geleid tot het besluit om na de Gildebrief van december 2005 uit de redactie te stappen.

Daarom wil ik graag vragen of er iemand is die het wel iets lijkt om de Gildebrief te maken, samen met Gerrit Pouw, Jaap van Steensel en Hein Steinz. Het tijdsbeslag is ongeveer: 1 avond per 3 maanden redactievergadering, 2 dagdelen/avonden per maand controleren en mede-schrijven van artikelen en beantwoorden van ingezonden stukken.

Van deze gelegenheid maak ik alvast gebruik om mijn mede-redactieleden van harte te bedanken voor de prettige samenwerking die we steeds hadden, en nog hebben.

Willem Hurkmans

7e FRIESE MOLENDAG

Dit jaar zal voor de, inmiddels 7e keer, de Friese Molendag plaatsvinden en wel op zaterdag 10 september. We rekenen weer op de deelname van zo'n 70 molenaars en molens. Vorig jaar werden we getraceerd op wind en zon, de ideale combinatie voor zo'n publieksdag.

Tussen 10.00 en 17.00 uur zullen de meeste molens open zijn, een aantal zelfs tot 22.00 uur 's avonds. Op de speciale website proberen we de deelnemers en hun bezoektijden te vermelden zodat u een planning kunt maken:

<http://members.lycos.nl/friesemolendag>.

We zijn blij ook dit jaar weer met onze vaste sponsors te kunnen werken: Bouw '75, Molenbouw Bertus Dijkstra, Bouwbedrijf Hiemstra, Houthandel Posthumus B.V. en Schildersbedrijf Tjeerd Spijksma.

Voor vragen en opmerkingen kunt u e-mailen met de werkgroep: gvdweg@tiscali.nl

Peter viel in de prijzen

Als we in de gildebrieven een kop boven een artikel zien staan met als onderwerp iets bijzonders, kan je er op rekenen dat de auteur Peter de Moes is. Peter is al vele jaren druk met alles wat molens is en met veel succes, want wie onder de vrijwillige molenaars kan zich er op beroepen dat hij zoveel invloed op dit gebied heeft dat zelfs de bijbeltekst op zijn aanwijzing gewijzigd is. Al geruime tijd geleden las hij dat het bijbelgenootschap bezig was met een nieuwe vertaling van de bijbel. Hij reageerde hierop door het genootschap er op te wijzen dat er wat molens betreft een fout in geslopen was. Men liet n.l. Samson voor straf meel malen met een molen. Nu, dat ging Peter te ver want in die tijd bestonden er nog geen molens doch alleen wrijfstenen!!!

Tot zijn verwondering en enkele van de ingewijden bleek, bij het verschijnen van de laatste nieuwe uitgave van het boek der boeken, dat men de tekst n.a.v. Peters opmerking aangepast te hebben, door te stellen Samson diende voor straf meel te malen. Waarmee hij dit moest doen laat men nu in het midden!!!

Maar in de tijd van Samson was de vernedering van hem er niet minder om, een man die vrouwenwerk moest doen ten aanschouwen van het volk, dat kon niet erger. Maar Peter is nog druk doende met meer zaken, waarvan we er hier een aantal opnoe-

Naar het schijnt een beetje verlegen met al de op hem gerichte aandacht, staat Peter met de prachtige oorkonde op de Bühne.

men: reeds vele jaren beheert en bemaalt hij de wipmolen van Westveen, verricht werk voor stichtingen, verenigingen en besturen als het maar met molens te maken heeft. Zo is hij ook bestuurslid van het Gilde en redactielid geweest van de Gildebrief en is nog steeds een drijvende kracht in de lesstofcommissie.

Dit alles gebaseerd op veel onderzoek en het kruipen in en door molens met vooral het oog gericht op details. Tot slot wroet hij ook veelvuldig in de massa molendocumentatie, opgeslagen in de archieven van de Stichting Molendocumentatie van de Hollandsche Molen. Het knipselarchief is een van de belangrijke delen die hij doorspit en ordent, maar daar bij ook de krenten uit pap vist.

Al met al is het niet zo verwonderlijk dat hij in aanmerking kwam voor een prijs uit het Fonds voor Vernuft en Volharding. Het is hem van harte gegund.

Gerrit Pouw

Molenansichtkaarten

De poldermolens van de Molenstichting Westerkwartier e.o. zijn vorig jaar juni door fotograaf H. Noot te Haren fotografisch vast gelegd.

De resultaten daarvan zijn onlangs verschenen op 7 prachtige molenansichtkaarten formaat 10x15 cm met aan de achterzijde enkele technische gegevens. Daarnaast is er van de modelmolen Westendorp eveneens een Ansichtkaart verschenen. De Ansichtkaarten kosten 30 eurocent per stuk. Indien het gehele setje van 8 molenkaarten wordt besteld bedraagt de prijs slechts 2 euro. De meerdere opbrengsten komen ten goede aan de restauratie van de 2de schroef van poldermolen De Eendracht te Sebaldeburen.

Molenstichting Westerkwartier e.o. is eigenaar van de 7 aanwezige poldermolens in het Westerkwartier (Gr.). De molens verkeren niet allemaal in de juiste conditie. Zo wacht de Eolus op geld voor een nieuw wiekenkruis

met toebehoren en komt de molenstichting nog 50.000 euro tekort voor de restauratie van de 2e schroef in poldermolen De Eendracht. De molenstichting is volledig afhankelijk van subsidies van overheden en fondsen.

Hoe te bestellen: maak het verschuldigde bedrag over op rekening 96 4058308 t.n.v. H. Berends e.o. Sebaldeburen o.v.v. eigen naam, adres, woonplaats en het gewenste aantal.

Bij bestelling van grotere aantallen gelieve eerst contact opnemen via e-mail: henk@hbservice.nl of telefonisch +31 (0)59 461 27 00

	verzendkosten	
aantal	kosten (Nederland)	totaal bedrag
1 tot 5	€ 0,45	(aantal € 0,30)
		+ € 0,45
setje	€ 0,85	€ 2,85

Bij grotere aantallen prijs op aanvraag doordat de verzendkosten bepalend zijn

Open dagen Oostgroninger molens 2005

De Vereniging Molenwerkgroep Oost-Groningen stelt u in de gelegenheid om de molens in de regio te bezoeken door ze op onderstaande data, meest zaterdagen en zondagen, open te stellen. De molenaar is dan aanwezig. Alle hieronder genoemde molens zijn op de betreffende dagen open van 13.00-16.00 uur.

2 juli: Noordermolen, Noorderbroekstar (Hamrik)

9 juli: De Noordstar, Noordbroek

16 juli: De Onrust, Oude Pekela

17 juli: Westerse Molen, Nieuw Scheemda

23 juli: De Liefde, Uithuizen

6 augustus: Veldkamps Meulen, Bellingwolde; Niemans Molen, Veelerveen, De Korenbloem, Vriescheloo, Poldermolen Weddermarke en Spinnepkop, Wedderveen

13 augustus: Molens in Winschoten

14 augustus: Korenmolen Ganzedijk, Finsterwolde

20 augustus: De Liefde, Uithuizen

Overzicht van de 8 molenkaarten

Eolus - Aduard

Westerhorner - Grijskerk

De Jonge Held - Leegkerk

Zwakkenburger - Niezijl

De Eendracht - Sebaldeburen

Hilmahuister - Visvliet

Zuidwendinger - Vierverlaten

Westendorp - Sebaldeburen

27 augustus: Noordermolen, Noorderbroekstar (Hamrik)
3 september: De Dellen, Nieuw Scheemda
10 en 11 september is nationale monumentendag
17 september: Vestingmolen, Bourtange
24 september: De Onrust, Oude Pekela

1 oktober: Veldkamps Meulen, Bellingwolde; Niemans Molen, Veelerveen, De Korenbloem, Vriescheloo, Poldermolen Weddermarke en Spinnepkop, Wedderveer
8 oktober: De Noordstar, Noordbroek; Molens in Win-

schoten
15 oktober: De Dellen, Nieuw Scheemda
16 oktober: Korenmolen Ganzedijk, Finsterwolde
22 oktober: Vestingmolen, Bourtange
29 oktober: Noordermolen, Noorderbroekstar (Hamrik)
30 oktober: Westerse Molen, Nieuw Scheemda

Voor meer inlichtingen kunt u contact opnemen met H. Bossen, Wollinguizerweg 152, 9541 AV Vlagtwedde, telefoon 0599-313128.

Uitreiking Getuigschriften Vrijwillige Molenaars.

Tijdens de jaarvergadering 2005 van 'De Hollandsche Molen' op 19 maart zijn, zoals jaarlijks gebruikelijk de geslaagden 2004 van 'Het Gilde van Vrijwillige Molenaars' in het zonnetje gezet.

Op de groepsfoto de geslaagden aan wie op deze dag persoonlijk het getuigschrift is uitgereikt. Wij wensen onze nieuwe vrijwillige molenaars een goede wind en veel maalplezier op hun molen.

Vanuit de werkgroep opleidingen

Langs deze weg willen wij jullie op de hoogte brengen van de laatste ontwikkelingen binnen de werkgroep opleidingen en de status ten aanzien van de werkzaamheden.

Waar zijn we tot nu toe mee bezig geweest:

- mei 2003: werkgroep opleidingen aan de slag met opstellen projectcontract (o.a. plan van aanpak, budget, communicatieplan) en na goedkeuring door gildebestuur echt van start.
- oktober 2003 - augustus 2004: voorbereiden, houden en verwerken enquêtes onder de leden, opleiders en examencommissie, met daaraan gekoppeld het voorbereiden van de bezoeken aan de afdelingen.
- september 2004 - oktober 2004: eerste ronde langs afdelingen waarin gerapporteerd en gediscussieerd is over de resultaten van de enquêtes.
- december 2004 - januari 2005: rapportage in de opleidingsraad (jaarlijks overleg tussen afdelingsbesturen, examencommissie en gildebestuur). Het voorbereiden, houden en verwerken van de enquêtes voor molengerelateerden (iedereen die direct gebonden is aan de molen of molenaar) en externe opleidingen (denk aan vrijwillige brandweer, EHBO, e.d.). Vanuit de gegevens van alle enquêtes en inbreng vanuit de eerste ronde langs de afdelingen zijn voorstellen ontwikkeld om te bespreken met de afdelingen.
- februari 2005 - maart 2005: tweede ronde langs afdelingen.
- april 2005: rapportage aan bestuur vereniging De Hollandsche Molen over de werkzaamheden van de werkgroep opleidingen en wat er tot nu toe gevonden is.

MOLENSTENEN

Molensteenfabriek Van Vugt levert u naar keuze massieve maalstenen of stenen met een zachte uitslag. Ze worden vakkundig afgewerkt, prima gescherpt en goed onder de rij gebracht.

Wij kunnen u ook van dienst zijn met:

- ✓ nieuwe Duitse blauwe stenen;
- ✓ kunst- en sierstenen;
- ✓ het scherpen van molenstenen;
- ✓ deskundige informatie.

Bel voor inlichtingen vrijblijvend met:

H.J.A van Vugt
Molensteenfabriek
Zomereik 10
5682 HH Best (NL)
Tel/Fax: (+31) (0) 499-395454

Als we naar de doelstelling van het Gilde kijken, dan leiden we op tot vrijwillig molenaar om molens onbelast te laten draaien. Dit doen we middels een opleiding in theorie en praktijk waarbij aan het eind van de rit middels toelatings- en landelijk examen gekeken wordt of de leerling (lid in opleiding) zelfstandig kan draaien. Als vrijwillig molenaar ontvangt een geslaagd lid het getuigschrift van De Hollandsche Molen.

Vanuit de gedane inventarisatie hebben we informatie gekregen over de kwantiteit van de lesstof, de kwaliteit en de organisatie van de opleiding, maar ook over het examen. Tevens kwamen verschillen in leerlingen en in opleiding tussen de afdelingen naar voren. Maar ook kregen we inzicht in andere opleidingsvormen (o.a. vrijwillige brandweer en Rode Kruis).

Maar ook verbeterpunten zijn naar voren gekomen. Denk daarbij aan zaken als het niet aansluiten op het breedschalige aanbod van leerlingen (leeftijdsofbouw, opleidingsniveau, interessesniveau, e.d.), de veranderende rol van de vrijwillige molenaar, de vraag naar verschillende bevoegdheden en een gefaseerde opleiding. Ook qua opleidingsmethode en instructie bleek er vraag te zijn naar didactische onderbouwing van het lesmateriaal, meer eenheid in de methodische aanpak, lesbrieven, modulen, checklisten en (tussentijdse) toetsen, maar ook een betere inzichtelijke structuur. Op het gebied van de leerstof willen we naar een duidelijke afgebakende hoeveelheid, waarbij er onderscheid moet zijn tussen hoofden en bijzaken. De nadruk moet liggen op praktische kennis en gebaseerd zijn op het bijbrengen van inzicht (waarom is het zo gebouwd en waarom werkt het zo, in plaats van beschrijvende theorie) en moet een didactisch verantwoorde onderbouwing krijgen. Voor wat betreft de toetsing mist men de tussenstanden (oftewel waar ben ik in mijn opleiding), kan het objectiever en transparanter (instructeurs weten vaak niet hoe een examen verloopt en kunnen er dus ook niet op inspelen) en ligt de nadruk teveel op de theorie.

Met al deze gegevens en inbreng zijn we gekomen tot het formuleren van een drietal voorstellen met de daarbij behorende uitgangspunten:

1. Huidige opleiding met verbeterpunten
Vereenvoudigen van de gedefinieerde leerdoelen, meer praktisch georiënteerde theorie, duidelijke exameneisen en vastgestelde normen voor toetsing
2. Huidige opleiding met verbeterpunten met daaraan toegevoegd de lokale molenaar
3. Dezelfde uitgangspunten als bij voorstel 1, maar dan met een aangepaste opleiding tot lokale molenaar. Dit omdat niet elke leerling allround molenaar wil worden, verder wil dan de lokale molen en gezien zijn leeftijd, interesse of capaciteiten nog zoveel kan of wil leren.
De gefaseerde opleiding
Het leerproces in fases wordt aangeboden, de leerstof in modulen is opgedeeld en tussentijds getoetst wordt.

Kijken we naar de veranderingen die voorgesteld zijn bij de verschillende voorstellen (t.o.v. de huidige opleidingsmethode), dan hebben we het over:

- Voorstel 1:
Het gaan werken met gastmolenaars (molenaar die instructie geeft over z'n eigen molen en minimaal drie jaar ervaring heeft als vrijwillig molenaar) en

instructeurs (die instructie geven over alle molens en bijbehorende theorie, en buiten een minimale drie jaar ervaring als vrijwillig molenaar ook een opleiding tot instructeur gevolgd hebben). Het volgen van bijscholing op de verschillende niveaus in zaken als ARBO, biotoop, e.d.. Ook zou een leerling door een tweetal instructeurs beoordeeld moeten worden alvorens opgegeven te worden voor het toelatingsexamen.

• Voorstel 2:

Hier worden de onder voorstel 1 genoemde veranderingen meegenomen, maar krijgt men er ook een opleiding tot locale molenaar bij. Deze wordt specifiek opgeleid om zelfstandig met die ene molen te draaien waarvoor dan ook aangepaste exameneisen opgesteld moeten worden. Ook een locale molenaar volgt bijscholing nadat hij geslaagd is.

• Voorstel 3:

Hierbij wordt de opleiding helemaal in mootjes (de modulen) gehakt, maar gaat men ook stapsgewijs steeds een niveau verder in de opleiding. Een leerling leert bijvoorbeeld de modulen het weer, de veiligheid en praktische handelingen. Heeft hij/zij deze afgerond dan wordt men gezet. Als gezet gaat men dan verder met de modulen voor de locale molen en als men deze afgerond heeft en het examen gehaald heeft, mag men zelfstandig aan de slag. Vervolgens kan men dan met de andere modulen aan de slag om uiteindelijk de allround vrijwillig molenaar te worden. Wil men dan nog verder kan men door ervaring (3 jaar) en interesse naar gastmolenaar en als men de instructeursopleiding volgt ook nog naar instructeur.

In de tweede ronde langs de afdelingen hebben we deze drie voorstellen aan de aanwezige leden, opleiders en bestuursleden van de afdelingen gepresenteerd. Vervolgens kon men op- en aanmerkingen maken op de diverse voorstellen en verbeteringen aanreiken die het mogelijk konden maken om een bepaald voorstel tot een succes te maken. Aan de hand van stellingen werd vervolgens nog verder gediscussieerd en de daarbij gemaakte aanvullingen, op- en aanmerkingen zijn door ons als werkgroep genoteerd en worden meegenomen in de formulering van de definitieve voorstellen.

Ook werden nog twee andere onderwerpen onder de aandacht gebracht, te weten de vakmolenaar en de jeugd. In principe leiden we als gilde alleen op om op een zelfstandige en verantwoorde manier met een onbelast molen te kunnen draaien. Draait men echter met een molen, dan wil men deze ook laten functioneren en hiervoor zou het gilde dan (al dan niet in samenwerking met specialisten) een vakmolenaarsopleiding aan moeten bieden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de korenmolenaarscursus die samen met het AKG gegeven wordt. Men kan dan opleiden tot olieslager, pelmolenaar, poldermolenaar, enz. Er is ook nog vraag naar de mogelijkheid om jeugd van onder de 16 op de een of andere manier en ook op een verantwoorde manier aan een molen te kunnen binden. Het zijn de vrijwillige molenaars van de toekomst. Over beide punten werd met de afdelingen gediscussieerd en zijn de meningen vastgelegd.

Het maakt niet uit voor welke opleidingsmethode men kiest, bij alle drie de voorstellen zou men wat aan het vakmolenaarschap en de jeugd kunnen doen.

Wat gaan we vanaf nu nog doen:

- april 2005 - september 2005: formuleren en onderbouwen van de definitieve voorstellen. Deze worden dan in september naar de afdelingen gestuurd, zodat zij zich intern kunnen beraden over de voorstellen en hun mening hierover kunnen vormen.
- november 2005: tijdens de opleidingsraad zal een keuze gemaakt moeten worden over de weg die we, in de komende 10 tot 15 jaar, met de opleiding op willen.
- december 2005 en verder: nieuwe werkgroep gaat aangenomen voorstel implementeren.

Een oproep aan alle leden:

laat jullie kans niet voorbij gaan om mee te praten over de veranderingen in de opleiding en hou de aankondigingen/uitnodigingen vanuit jullie afdeling in de gaten. Neem deel aan de discussie en bepaal samen met ons waar we in de komende jaren naar toe gaan op opleidingsgebied.

Namens de werkgroep opleidingen,

Petro van Doorne

Zeilmakerij van Neerven bv

opgericht

1925

**van Neerven's
MOLENZEILEN**

'N BEGRIP

**VOOR DE MOLENAAR IN
NEDERLAND, BELGIE
EN DUITSLAND
IN KATOEN, WK77 EN
MARLON BOLUS ROOD**

**D. van Erpstraat 1
5341 AK OSS Nederland
Telefoon 0412-624028
Telefax 0412-627973**

Weetjes van opa en oma molenaar

Mieren

Als mieren u lastig vallen op uw molen of in huis, bestaat daarvoor een lange lijst van beproefde middelen:

- Kokend water over de mierenhoop gieten.
- Een lange stok in de mierenhoop steken en er kokend zeepsop in gieten.
- Een deel kamfer vermengen met 1 deel spiritus en over de mierenhoop gooien.
- Kamferolie in het gat gieten.
- Stukjes kamfer in spiritus dopen en als lokaas neerleggen.
- Schoteltjes met een mengsel van zeepziedersloog en suikerwater neerzetten.
- Een spons in suikerwater drenken. De spons zo nu en dan in een pan met kokend water gooien. De hele massa in de spons krioelende dieren komt om.
- Een mengsel maken van éénderde gist en tweederde honing, de jongen gaan dood door de gist.
- Een geglaceerde pot van ongeveer 1 l inhoud vullen met 1/2 l suikerwater. De pot met een stevig, dik stuk papier en een touwtje hermetisch dichtbinden. In het midden een gat boren ter grootte van een erwt. De dieren kruipen erin en kunnen er niet meer uit.
- Citroenen, liefst een beetje beschimmelde, neerleggen op het kruispoor.
- Kervelblaadjes strooien.
- Bakpoeder strooien.
- Zwavelpoeder strooien.
- Chloorkalk strooien om huis en tuin.
- Potas met suiker mengen en strooien.
- De grond met verschaald bier aandweilen.
- Kervel, goudsbloemen en afrikaantjes zaaien.
- Dagelijks een krijtstreep trekken op de vensterbank of aan de rand van het molenpad

Pissebedden Brrr...

Wist u al, dat pissebedden alle plaatsen waar komkommerschillen liggen, als een haas verlaten? Pissebedden kruipen gegarandeerd in flessen die met een eetlepel wijngeest zijn gespoeld, onder voorwaarde dat de opening van de fles op de grond ligt. Ze worden door de alcohol verdoofd, zodat ze gemakkelijk kunnen worden vernietigd.

Bakkerstorren

- Als bakkerstorren het mengsel van borax en suiker eten, barsten ze letterlijk uit elkaar!
- U kunt ook meel met gelijke delen insectenpoeder en borax vermengen en 's avonds op de keukenvloer strooien. Voor het naar bed gaan de vloer aanvegen en de bedwelmd bakkerstorren in de wc wegspoeien.

Opruimen van kleine onderdeeljes

Een praktische oplossing voor vele kleine zaken die in een molen dikwijls zoekraken is:

Verzamel jampotten of gelijke soorten, spijker het deksel tegen de onderkant van een plank en men heeft een doorzichtig voorraadkamertje dat niemand in de weg staat.

Ook een rijtje twee duims spijkers schuin naar boven gericht in de muur of houten plank slaan erg handig voor kluwentjes touw, zeilgaren enz.

Vuiltje in het oog

Het oog wijd openhouden en strak naar een of ander voorwerp kijken. De tranen die zich vormen, spoelen meestal de ongerechtigheid naar de hoek van het oog. Absoluut niet wrijven!

Ijzersplintertjes kunnen het oog danig beschadigen

Alleen op de eerste hulp kunnen deze door de dokter met behulp van een elektromagneet worden verwijderd!

Bijensteek

Bijen en wespen steken meestal alleen als ze worden aangevallen of ergens tussen bekneld raken. Gedraag u rustig! Wie een rondzoemende bij of wesp doodt door de handen hard tegen elkaar te slaan, loopt nooit gevaar te worden gestoken, maar hij moet wel echt dood zijn!

Vliegt zo'n beestje onverhoopt in de mond of keel dan direct naar de dokter! Wat men wel vooraf kan doen is: maak een theelepel zout nat met een beetje water, langzaam slikken, het verdooft de pijn en gaat de zwelling tegen. Houdt er rekening mee dat er levensgevaar in het spel is!

Brandwonden

Alstublieft geen meel, spinnewebben of olie! Het beste middel bij kleine brandwonden is veel koud water, beter nog ijswater. De verbrande plaats ongeveer tien minuten koud houden. Bij grotere brandwonden zonder mankeren naar de dokter gaan!

Schijfjes rauwe aardappel zijn ook verkoelend en gaan blaarvorming tegen. Honing heelt brandwonden.

Overgegeven

Na het braken doen een glas koude cola en een paar zoute stokjes wonderen. U zult zich al heel gauw weer beter voelen!

Splinter in de vinger

Vul een fles met heel heet water en houd de plek waar de splinter zit, zo voor de opening dat de hete damp niet kan ontsnappen. De damp maakt de huid zo zacht, dat men de splinter er daarna gemakkelijk kan uitdrukken.

Muggenbeten

Behandel ze met:

- tijgerbalsem, die u in apotheken kunt krijgen of zeep
- of azijn vermengd met zout
- of gist aangemengd met water
- of vochtige rode leem
- of blaadjes van de smalle weegbree
- of vochtig suiker- of uien sap
- of natte soda
- of geest van salmiak
- of jodiumstift.

In geen geval krabben, dat activeert het verspreiden van het ingespoten muggengif!

Al deze middelen helpen ook bij bijen en wespensteken!

Gesneden!

Het bloeden houdt verrassend snel op als de wond direct met heet water bevochtigd wordt of een stukje crêpe van de keukenrol wordt bedekt. De hitte van het water brengt het eiwit in het bloed tot stollen.

Dit geldt uiteraard alleen voor betrekkelijk klein wondjes!

- Of Coll-All of verbandspray er op doen.
- Of met schoon sigarettenpapier bedekken.
- Of met hars vastplakken.
- Of met honing of druivensuiker, eventueel vermengd met lanoline of glycerine betten.

Heeft men ook dergelijke tips van opa en oma, men zit op een molen nog wel eens omthand met ongemakken waarvoor een oplossing voor de hand ligt maar je moet het wel weten!

Laat het ons dus weten.

Instandhoudingsregeling Brim

Enige tijd geleden zond De Hollandsche Molen een nieuwsbrief aan de moleneigenaren en stichtingen betreffende de grote veranderingen die gaan plaats vinden met ingang van 1 januari 2006.

Een grote groep belangstellenden, de vrijwillige molenaars heeft n.a.v. dit schrijven wel het e.e.a. vernomen maar er heerst toch een grote onzekerheid en onwetendheid bij onze leden. Een oud gezegde omschrijft dit duidelijk men heeft de klok horen luiden maar men weet niet waar de klepel hangt.

Om hier enige verandering in aan te brengen heeft de redactie gemeend onze lezers te informeren over de ontwikkelingen rond het subsidiëren van molens door de rijksoverheid.

Tevens geven weer hoe de De Hollandsche Molen staat t.o.v. de plannen van staatssecretaris Van der Laan en welke acties ondernomen zijn c.q. worden.

De bestaande regelingen Brm en Brom

Op dit moment kan de moleneigenaar in aanmerking komen voor twee vormen van rijkssubsidie: n.l. een restauratiebijdrage op grond van de regeling Brm en een onderhoudssubsidie op grond van de Brom.

Indien er nog een restauratie uitgevoerd moet worden, moet men zo snel mogelijk een plan met begroting indienen bij de desbetreffende gemeente want de Brm wordt beëindigd.

De eigenaar te informeren of hij voor subsidie in aanmerking komt, maar of hij ook daadwerkelijk subsidie krijgt, is sterk de vraag. In veel gevallen zijn de budgetten al verdeeld door de daartoe bevoegde gemeenten en provincies, waardoor nieuwe restauraties niet meer in behandeling genomen worden. Maar in sommige gevallen is er nog wel ruimte; de budgetjaren 2010 en 2011 moeten in een aantal gevallen nog toegekend worden. De Hollandsche Molen hoopt binnenkort te beschikken over de informatie om welke gemeenten en provincies het gaat.

Tot de molens opgaan in het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (de Brim) kunt u nog gebruik maken van de onderhoudsregeling Brom. In ieder geval voor de onderhoudsjaren 2004 en 2005 krijgt u nog 50% van maximaal € 6.808,- uitgevoerd subsidiabel onderhoud aan subsidie. Vanaf 2006 zal zoals het er nu uitziet het Brim van kracht zijn.

Het nieuwe Brim

Begin juni 2004 heeft mevrouw Van der Laan in een brief aan de Tweede Kamer de contouren van haar nieuwe beleid geschetst. Centraal daarin staat de integratie van de bestaande restauratieregeling Brm en onderhoudsregeling Brom tot die instandhoudingsregeling Brim. Voor deze regeling gelden drie uitgangspunten:

- a. eenvoudige regels en snelle procedures;
- b. integratie van onderhoud en restauratie
- c. en stimuleren van gestructureerd en planmatig onderhoud.

Categorieën eigenaren

In de Brim wordt onderscheid gemaakt tussen eigenaren van woonhuizen en die van de overige monumenten.

De in haar schrijven als eerstgenoemde categorie komt in aanmerking voor een lage renten lening, de tweede groep kan een beroep doen op subsidie van de rijksoverheid. Alle moleneigenaren vallen in deze tweede categorie (dus ook de particuliere eigenaren met fiscale aftrek).

Meerjarenplan en subsidiepercentages

De subsidie wordt verleend op basis van een door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg goed te keuren periodiek instandhoudingsplan, dat zich uitstrekt over meerdere jaren (waarschijnlijk twee keer zes jaar). In dit plan zijn de te verwachten restauratie- en onderhoudswerkzaamheden opgenomen.

In afwijking tot nu toe wordt de subsidie rechtstreeks door de RdmZ toegekend; het indienen van plannen via gemeenten en provincies vervalt.

Daarbij gelden voor moleneigenaren de volgende subsidiepercentages (van de subsidiabele kosten):

- a. eigenaren zonder recht op fiscale aftrek van onderhoudskosten: 60 procent (dit zijn vooral de molenorganisaties);
- b. eigenaren met recht op fiscale aftrek: 50 procent (dit zijn vooral de particuliere eigenaren);
- c. lagere overheden: 30 procent (provincies, gemeenten, waterschappen, hoogheemraadschappen etc.).

Clustering

Grote molenorganisaties kunnen in aanmerking komen voor clustering, d.w.z. het maken van één instandhoudingsplan voor het gehele bezit, in plaats van een plan per molen. Voorwaarden zijn minimaal 20 objecten (was 25) in eigendom of beheer en voldoende professionele deskundigheid bij de organisatie. Het subsidiepercentage blijft 60 procent.

Instromen van monumentencategorieën

Mevrouw Van der Laan wil het Brim per 1 januari 2006 invoeren. Probleem is echter dat door aangevane verplichtingen er nauwelijks budget beschikbaar is, terwijl naar verwachting door velen een beroep op de regeling wordt gedaan. Om die reden wil zij per jaar categorieën monumenten laten instromen. Voor het eerst in 2006: in dat jaar worden voor die specifieke categorie Brim-beschikkingen door de RdmZ afgegeven met uitbetalingen in de jaren 2007-2012. In 2007 volgt dan de tweede categorie voor de periode 2008-2013, enz. Voor een categorie die nog niet ingestroomd is, blijft de Brom van kracht. Hoeveel geld er in 2006 als eerste te verdelen is, is ook na Prinsjesdag niet duidelijk geworden. In de meest recente informatie wordt gesproken over geld voor onderhoud en kleine restauraties. Zoals het er nu uitziet, is er voor grote restauraties (vooralsnog) geen rijksgeld beschikbaar.

Acties ondernomen door De Hollandsche Molen

Vanaf maart 2004 heeft De Hollandsche Molen in de publiciteit gewezen op de grote achterstand bij het molenherstel. Van de 1200 molens in Nederland behoeven 450 nog een (deel)restauratie, waarmee een bedrag van totaal 70 miljoen euro is gemoeid. Voor éénderde van deze molens kunnen we zelfs spreken van een grote restauratie, waarvan de kosten op 25 miljoen euro zijn begroot.

De achterstand bij molens (40% behoeft herstel) is groter dan die bij de overige monumenten (30%). Naar aanleiding van de genoemde achterstand zijn ook vragen gesteld door kamerlid Van der Vlies (SGP).

Molens eerste categorie

Dankzij deze externe druk en ondersteunende pleidooien vanuit de RdmZ heeft de staatssecretaris inmiddels aan de kamer toegezegd dat de molens als

eerste categorie gaan instromen in het Brim. Hoeveel subsidie dan beschikbaar is voor onze molens, is nog niet bekend. Het zal van dat bedrag afhangen hoe de regeling voor molens uit gaat werken. Op dit moment houden we er rekening mee dat grote molenrestauraties vooralsnog niet aan bod kunnen komen.

Brief DHM aan staatssecretaris

Naar aanleiding van e.e.a. heeft De Hollandsche Molen heeft meegewerkt aan een reactie van de Stichting NCM (de overkoepelende monumentenorganisatie). Daarnaast heeft de vereniging een eigen reactie aan de staatssecretaris gestuurd.

Daarin hebben zij getoond waardering voor de uitgangspunten: de integratie van de bestaande regelingen voor restauratie en onderhoud van monumenten is een lang gekoesterde wens binnen het molenveld. Vooral bij de onderhoudsgevoelige molens is het van groot belang meer te investeren in het jaarlijkse onderhoud om daarmee dure restauraties te voorkomen. Ook de vereenvoudiging van de regelgeving is een groot pluspunt.

De hamvraag blijft natuurlijk wel of er voldoende geld komt om de achterstand te gaan inhalen. Verder zet de vereniging grote vraagtekens bij de voorgestelde subsidiepercentages die voor molenorganisaties en lagere overheden een achteruitgang betekenen. De vereniging verzoekt mevrouw Van der Laan dan ook deze percentages naar boven bij te stellen.

Tenslotte heeft met succes De Hollandsche Molen gepleit voor een verruiming van de criteria voor de 'clustering': de ondergrens verlagen tot 10, maar liever nog 5 molens en het laten vervallen van de eis van professionaliteit. Dit voorstel is niet in haar geheel gehonoreerd maar de grens is nu wel gewijzigd van 25 naar 20 molens.

Zo waren nog te ondernemen acties:

1. In de Molenadviesraad wordt de reactie van De Hollandsche Molen besproken.
2. Aan de provinciale molenorganisaties wordt gevraagd naar het eigen provinciebestuur te lobbyen en ervoor te pleiten dat deze zich aansluiten met hun regelingen bij die van de rijksoverheid (Stichting De Groninger Molen heeft dit als eerste al gedaan).
3. Er vindt met het ministerie en de RdmZ overleg plaats over de clustering. Daarbij zijn ook vier molenorganisaties betrokken: Fryske Mole, Utrechts Landschap (voorheen Utrechtse Molens) en de Rijnlandse Molenstichting en SIMAV (Alblas-serwaard en Vijfheerenlanden).
4. De Hollandsche Molen nodigde mevrouw Van der Laan uit om tijdens de molencontactdag van 19 november 2004, een toelichting op haar plannen te geven. Zij heeft hierop positief gereageerd en heeft in het ochtendgedeelte van de contactdag een uiteenzetting gegeven. Als de landelijke molenvereniging ziet De Hollandsche Molen zich als de vertegenwoordiger van de molen-eigenaren naar de rijksoverheid. In die hoedanigheid houden zij de vinger aan de pols en zullen zij waar het maar even mogelijk is de belangen van de molens en hun eigenaren bepleiten. Wij hopen met deze informatie veel onduidelijkheden betreffende de nieuwe regels enigszins duidelijker te hebben gemaakt.

Dit artikel is grotendeels gebaseerd op een rondschrijven van de Vereniging De Hollandsche Molen van 1 oktober 2004.

Effectief besparen op stoffilters?

Een goeie tip voor een simpele besparing? De levensduur van de stoffen filters die u gebruikt, kunt u gemakkelijk met een factor twee of drie verlengen! Kwestie van ze perfect te laten reinigen door Wilhelmina, een bedrijf dat hierin is gespecialiseerd.

Uiteraard gaat Wilhelmina hierbij buitengewoon omzichtig te werk.

Zo wordt voor elke nieuwe klant eerst een proefwassing verricht. De resultaten hiervan worden in een helder rapport vastgelegd en uitvoerig doorgesproken.

Zodat er geen vuiltje aan de lucht is bij het reinigen van uw kostbare filters.

Wanneer u even belt of faxt zitten we snel bij elkaar aan tafel.

U kunt ook onderstaande bon in een ongefrankeerde envelop stoppen en sturen naar:

Wilhelmina Textieldiensten b.v., Antwoordnummer 23, 5700 WB Helmond.

wilhelmina
zorg voor uw zaak

Wilhelmina Textieldiensten b.v., Postbus 200, 5700 AE Helmond,

Telefoon: 0492 598181, Fax 0492 526105.

Steunpunten in Apeldoorn, Roosendaal, Hoogeveen en Woerden

BON Neem a.u.b. contact met mij op voor:
o nadere informatie over het reinigen van stoffilters;
o het maken van een afspraak.

Naam bedrijf.....

Adres.....

Postcode/plaats.....

Naam contactpersoon.....

Telefonisch bereikbaar op nummer.....

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus - op enkele hoofdstukken na - gereed.
Alle overige lesstof wordt in de loop van de tijd nieuw vervaardigd en uitgegeven en zal in de loop van de tijd worden toegezonden.

De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen in de contributie!) het pakket is inclusief de 'Verzamelinformatie praktisch lesmateriaal'.

De prijs bedraagt € 42,50

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XIII - Wieksysteem Ten Have.

Prijs € 7,50 (inclusief porto) nog enkele exemplaren verkrijgbaar

Informatie XVI - Waarom draaien molens linksom?

Waarom helt de bovenas? De tonmolen.

Prijs: € 7,50 (incl. porto).

Informatie XIX - Molenaarservaringen Jb.Kaal.

Prijs: € 7,50 (inclusief porto)

Informatie XXII - Bovenassen.

Prijs: € 7,50 (inclusief porto)

Mappen voor de basiscursus

Prijs: € 11,00 (incl. porto).

HACCP-Rapport Hygiëncode

Te bestellen via Gilde verzendingen

Inclusief porto € 30,00

Exclusief porto € 25,50

GRATIS UITGAVEN

- Statuten en Huishoudelijk Reglement

- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden

- Examenisen

- Modelcontract vrijwillig molenaar

- Folder Gilde verzekeringen

Voor inlichtingen over de Gilde-uitgaven en bestellingen kunt u contact opnemen met:

Gildeverzendingen

H.P.A. (Hub) van Erve

Hoevense Kanaaldijk 9

5018 EA Tilburg tel. 013-5362100

verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

AANBEVOLEN LITERATUUR VOOR DE OPLEIDING

Molens

Ir. F. Stokhuyzen

Kopie op A4-formaat.

Prijs: € 15 (incl. porto).

Te bestellen bij de Gildeverzendingen

Opleiding Watermolenaar

Ing. J. den Besten

Te bestellen door overmaking van € 23,- (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht

Wieksystemen voor polder- en industriemolens

Te bestellen door overmaking van € 11,50

(incl. porto) op ABN AMRO rekening 55.44.45.050 t.n.v.

G.J. Pouw te Naarden

Over molens der Fam Honig.

Door: P. Boorsma

Prijs € 10,00 (incl. porto). Te bestellen bij Gilde verzendingen

Lesbrief Poldermolen compl. Prijs € 7,50

Lesbrief Korenmolen compl. Prijs € 7,50

Lesbrief Watermolen compl. Prijs € 7,50

Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs of de laagste klassen van het voortgezet onderwijs.

De lesbrieven omvatten de lesbrief zelf voor de leerlingen, een docentenhandleiding en een werkblad.

Pellen van Gerst tot Gort

Lesbrief voor molenaars

Uitgave van Stichting Groninger Molens, Lopende diep 8, 9712NW Groningen.

Prijs € 6,00 (excl. porto)

Werking van de pelmolen

door: P. Havik

Prijs € 6,00 (incl. porto). Te bestellen bij Gildeverzendingen

Veiligheid op Wind- en Watermolens

'De Hollandsche Molen'

Prijs € 7,50 (incl. porto). Te bestellen bij Gildeverzendingen.

Zingende Stenen D.J. Abelskamp

Prijs: € 21 (incl. porto)

Dit boek is te bestellen door overmaking op Raborekening 13.53.85.210 van G.W.M. Barendse, penningmeester van de Cursuscommissie, te Poeldijk

Strijkstickers

Gilde-embleem voor op de kleding, helaas uitverkocht.

Allerhande informatie via onze website

www.vrijwilligemolenaars.nl

Voor bestellingen van molen artikelen bij De Hollandsche Molen kan men gebruikmaken van het e-mailadres: dhm@molens.nl

© 2005 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevensverwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Allerhande informatie via onze website:
www.vrijwilligemolenaars.nl

De volgende Gildebrief verschijnt omstreeks:

15 september 2005

Wie kopij op diskette aanlevert, gelieve dit te doen in wp07, of Word 2000 in platte tekst, dus niet met een eigen opmaak en/of indeling. Aanleveren via e-mail is ook mogelijk
Redactie@vrijwilligemolenaars.nl

